

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Sociální statistika - Školství a vzdělanostní úroveň

Social statistic – Education and educational level

Pavel Báni

Plzeň 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Sociální statistika – Školství a vzdělanostní úroveň“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni, dne 1. 12. 2011

.....
podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Ing. Pavle Divišové za její připomínky a odbornou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	7
1 Současná situace ve školství	8
1.1 Vývoj vzdělanostní struktury středního vzdělávání	8
1.2 Oblast terciárního vzdělávání.....	10
1.3 Europass	11
2 Plánované změny v rezortu školství.....	13
2.1 Školská reforma.....	13
2.1.1 Cíl reformy	13
2.1.2 Průběh reformy	13
2.1.3 Rámcové vzdělávací programy.....	14
2.2 Státní maturity	16
2.2.1 Důvod zavádění	16
2.2.2 Cíle nové maturity.....	16
2.2.3 Struktura nové maturitní zkoušky.....	16
2.3 Změny v terciárním vzdělávání	20
2.3.1 Individuální projekty národní	20
2.3.2 Reforma terciárního vzdělávání.....	22
2.3.3 Boloňský proces.....	23
3 Vzdělanostní úroveň v České republice	25
3.1 Změna věkového složení zaměstnaných s určitou úrovní vzdělání v ČR.....	25
3.2 Věkové složení zaměstnaných s určitou úrovní vzdělání v ČR a v EU15.....	26
3.3 Změna vzdělanostní struktury zaměstnaných v ČR podle věku	27
3.4 Porovnání vzdělanostní struktury zaměstnaných v ČR a v EU15.....	28

4 Analýza českého školství za poslední dekádu	29
4.1 Vývoj vybraných ukazatelů u jednotlivých druhů škol	30
4.1.1 Počty škol, učitelů a studentů	30
4.1.2 Počty a struktura absolventů středních a vysokých škol	33
4.1.3 Úspěšnost studentů u přijímacích zkoušek	35
4.1.4 Výuka cizích jazyků na českých školách	37
4.1.5 Počty cizinců v českém vzdělávacím systému	38
4.2 Vývoj veřejných výdajů na školství	40
5 Analýza absolventů škol a jejich uplatnění na trhu práce	43
5.1 Vliv hospodářské krize na nezaměstnanost absolventů škol	43
5.2 Uplatnění absolventů škol v ČR	44
5.2.1 Počty absolventů škol	44
5.2.2 Počty nezaměstnaných absolventů škol	45
5.2.3 Míra nezaměstnanosti absolventů škol	47
5.3 Vztah mezi nezaměstnaností a dosaženým stupněm vzdělání	49
6 Závěr	51
7 Seznam tabulek a obrázků	54
7.1 Seznam tabulek	54
7.2 Seznam obrázků	54
8 Seznam použitých symbolů a zkratk	56
9 Seznam použité literatury	57
10 Seznam příloh	59

Úvod

Tato práce se zabývá měnicí se situací v českém vzdělávacím systému během posledních let. S tím souvisí vývoj vzdělanostní úrovně v České republice. Téma školství bude vždy aktuální, jelikož školství ovlivnilo a stále ovlivňuje život každého z nás. Kvalita školství má na dlouhá léta dopředu vliv na životní úroveň v celé společnosti. Proto budou v práci zkoumány ukazatele popisující vývoj kvality školství jako celku.

Struktura práce se dělí do pěti hlavních kapitol.

V teoretické části práce, která bude naplní prvních dvou kapitol, se zaměřím na popis současné situace v českém školství a na rozebrání plánovaných změn ve vzdělávacím systému. Aktuální je zejména zavádění nové maturitní zkoušky, jejíž strukturu v práci podrobně popíši. Třetí kapitola bude jakýmsi přechodem k praktické části. Z různých pohledů v ní popíši měnicí se vzdělanostní úroveň zaměstnaných v České republice a následně ji porovnam s ostatními státy Evropské unie.

Obsahem praktické části práce bude analýza vzdělanostní úrovně v České republice, a to především struktura absolventů škol podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání. Touto problematikou se budu zabývat ve čtvrté kapitole. V poslední kapitole zhodnotím možnosti uplatnění absolventů středních a vysokých škol na trhu práce pomocí míry jejich nezaměstnanosti. V závěru páté kapitoly ověřím, zdali existuje vztah mezi mírou nezaměstnanosti a nejvyšším dosaženým vzděláním. V jednotlivých analýzách využiji zejména teorie časových řad, která umožňuje snadné srovnání nových údajů s údaji zjištěnými v předchozích letech, a to s rozlišením jednotlivých kategorií vzdělávání.

Hlavním cílem práce je poskytnutí celkového obrazu o vzdělanostní úrovni v České republice a o stavu českého školství z hlediska kvality vzdělávání a uplatnitelnosti absolventů na trhu práce.

1 Současná situace ve školství

Důsledkem celosvětové ekonomické krize se od roku 2008 značně zvýšila nezaměstnanost, a to především mladých lidí. To se projevilo i v systému školství. Studenti středních škol raději pokračují ve studiu, než aby byli bez práce. Nárůst počtu studentů vysokých a vyšších odborných škol je značný. Snaha o dosahování maximálního vzdělání, a to během celého aktivního života (celoživotní vzdělávání), směřuje k transformaci společnosti ve společnost znalostí a ekonomiku taženou novými objevy a z nich plynoucími inovacemi.

V českém školství probíhá v současnosti celá řada změn, kterým bude věnována druhá kapitola.

1.1 Vývoj vzdělanostní struktury středního vzdělávání

Ve školním roce 2010/2011 se poprvé projevil populační pokles, jež měl za následek snížení počtu nově přijatých studentů prvních ročníků středních škol, a to o 11,5%. Nejvíce klesly počty žáků maturitních oborů bez odborného výcviku – o téměř 13%. Trend v příštích dvou letech je očekáván zhruba na stejné klesající úrovni.

Při zachování současných proporcí odvětví se bude projevovat stále větší nedostatek absolventů vyučených v technických (dělnických) oborech. Poukazování na tento rostoucí problém bylo příčinou toho, že trend podílu nově přijatých do učebních oborů začal růst. Vzhledem k celkovému poklesu populace je však skutečný počet nově přijatých do učebních oborů téměř o 12% menší.

Ve školním roce 2010/11 byla též zahájena běžná výuka podle rámcových a školních vzdělávacích programů. Podle nich se v prvním ročníku vzdělává 88% žáků. S tím souvisí také zahájení výuky v oborech vzdělání nové soustavy.

Členění vzdělanostní struktury sekundárního vzdělávání:

- Střední vzdělání s výučním listem
- Střední vzdělání (bez výučního listu, maturitní zkoušky)
- Střední vzdělání s maturitní zkouškou (MZ) - odborné
- Střední vzdělání s MZ – Lycea (Neposkytují odbornou kvalifikaci, ale vybrané odborné kompetence uplatnitelné na trhu práce. Přípravují na studium VŠ/VOŠ.)
- Střední vzdělávání s MZ a odborným výcvikem (Odborně vyučení absolventi, kteří nezískávají výuční list, ale maturitní vysvědčení.)
- Střední vzdělávání s MZ – Gymnázia
- Střední vzdělávání s MZ – Nástavbové studium

V posledních letech nejvíce rostl počet žáků v oborech lyceí (kolem 5% ze všech žáků vstupujících do středního vzdělávání) a v oborech středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou (maximum v roce 2008 – 7,7%). Žáci navštěvující maturitní obory s odborným výcvikem zaujímali ve školním roce 2010/2011 podíl 7% populačního ročníku a zájem o tyto obory stále roste. Žáci přijatí do výučních oborů tvořili téměř 5% ze všech žáků nově přijatých ze základního do středního vzdělávání. Do nástavbového studia byla přijata přibližně třetina z celkového počtu všech vyučených, z čehož je předpokládáno, že pouze 2/3 toto studium dokončí. Počty žáků, kteří byli přijímáni do oborů bez maturitní zkoušky i bez výučního listu, byl zanedbatelný. Z celkového počtu přijímaných středoškoláků zaujímali žáci neveřejných škol 10,3%. [5]

1.2 Oblast terciárního vzdělávání

Česká republika patří v rámci EU k zemím s podprůměrnými finančními výdaji na terciární vzdělávání. Enormní nárůst studentů vysokých škol v posledních letech bohužel nedoprovází odpovídající nárůst výdajů. Navíc zde neexistují garance finančních zdrojů jednotlivým institucím terciárního vzdělávání, a to ani v krátkodobém časovém horizontu. To dohromady s nepřehlednou investiční politikou rozvoje vysokých škol téměř znemožňuje koncipovat a naplnit dlouhodobé strategické cíle rozvoje jednotlivých institucí.

V posledních letech začínají hlavně zaměstnavatelé (soukromý i veřejný sektor) vnímat situaci celého vzdělávacího systému jako velmi neuspokojivou. Zaměstnavatelé jsou závislí především na kvalitě a počtu absolventů, kteří vstupují na trh práce. Proto požadují zásadní změny na úrovni terciárního vzdělávání, zejména v oblasti kvality znalostí a dovedností absolventů.

Neustále se zvyšuje význam celoživotního vzdělávání. Předpokladem pro zajištění kontinuálního rozvoje znalostí a dovedností zaměstnanců je zároveň intenzivnější spolupráce zaměstnavatelů se sektorem terciárního vzdělávání.

V personální oblasti pokračuje nepříznivá situace ve věkové struktuře akademických pracovníků a velmi silná závislost zařazení do kategorií (odborný asistent, docent, profesor) na věku. Akademičtí pracovníci s „vyššími“ akademicko-vědeckými tituly patří v mezinárodním srovnání mezi nejstarší na světě a z hlediska mobility jsou na jednom z posledních míst. Mimo jiné i díky takto nízké mobilitě v ČR stále přetrvává tradiční incestní způsob personálního rozvoje pracovišť.

Na kvalitě výuky se výrazně podepisuje výuková zátěž vyučujících i studentů. Díky obrovskému nárůstu studentů a současnému používání značně konzervativních výukových metod jsou jednotlivé kurzy často vedeny příliš formálně, s nadměrným počtem účastníků, bez zpětné vazby a průběžné kontroly. Nezbyvá zde ani mnoho prostoru pro kvalifikační a odborný růst vysokoškolských učitelů. Navíc stávající požadavky na profil vyučujících téměř vylučují působení dobře připravených pedagogů se zkušenostmi z praxe. Stejně tak mnohé kurzy by mohly být efektivněji vedeny přímo odborníky z praxe.

V uplynulých dvou letech došlo poprvé od roku 1998, od kdy počet postupně klesal, k nárůstu počtu studentů přijatých do vyššího odborného vzdělávání. Přibližně z jedné poloviny se na tomto nárůstu podílejí zdravotnické obory. [5]

1.3 Europass

Proces uplatňování Europassu byl zahájen na konferenci v Lucemburku na přelomu ledna a února roku 2005. Od tohoto roku byla také postupně ustavována Národní centra Europass (National Europass Centre – NEC), která realizují a koordinují všechny činnosti v jednotlivých zemích zapojených do tohoto projektu. Jedná se o členské země EU, Švýcarsko, Norsko a Lichtenštejnsko. NEC v České republice zahájil svoji činnost 30. března 2005. Činnost spojená s realizací všech potřebných aktivit spojených s tímto projektem pokračovala až do současnosti.

Cílem projektu je usnadnění migrace občanů v EU a urychlení jejich uplatnění v novém pracovním či studijním prostředí na úrovni odpovídající jejich kvalifikaci a dovednostem. Projekt Europassu pomáhá zlepšit komunikaci na trhu práce i v oblasti vzdělávání v rámci celé Evropy a dále také zlepšuje mobilitu občanů. Držitel dokumentů Europassu tak má v rukou transparentní a přehledný soubor všech relevantních informací o své osobě v jakémkoliv jazyce EU.

Europass je souborem dokladů o vzdělání, osobních kompetencích, jazykových znalostech, odborné kvalifikaci a pracovních zkušenostech jeho držitele. Jeho pořízení je bezplatné. Majitel Europassu může dobrovolně užívat jen některé jeho dokumenty nebo celé portfolio, které čítá následujících pět dokumentů:

- 1) *Europass – životopis (E-CV)*: Tento dokument si vyplňuje každý občan sám, a tudíž sám odpovídá za správnost vyplněných údajů. Životopis je základním dokumentem Europassu a může být vyplněn v jakémkoliv jazyce EU. Občan zde uvádí údaje o svých kvalifikacích, kompetencích a pracovních zkušenostech. Tyto údaje může kdykoliv aktualizovat.
- 2) *Europass – jazykový pas (E-JP)*: Pas obsahuje informace o jazykových znalostech držitele. Informace si vyplňuje každý sám pomocí předepsaných jazykových úrovní a za jejich správnost také odpovídá.
- 3) *Europass – mobilita (E-M)*: Obsahem dokumentu jsou záznamy veškerých studijních pobytů v rámci výměnných programů, odborných praxí v zahraničí,

dobrovolných prací v nevládních organizacích apod., které držitel absolvoval od začátku roku 2005. Dokument je vyplňován vysílající i hostitelskou organizací (např. škola, nevládní organizace, zaměstnavatel).

- 4) *Europass – dodatek k osvědčení (E-DO)*: Dodatek obsahuje informace, které usnadňují pochopení významu osvědčení o odborném vzdělání držitele a jeho následné uznání v zahraničí. Dokument neobsahuje jméno držitele, jelikož se váže pouze na jeho kvalifikaci, a je tedy totožný pro všechny osoby s ekvivalentním stupněm odborného vzdělání.
- 5) *Europass – dodatek k diplomu (E-DD)*: Cílem dokumentu je usnadnit pochopení obsahu vysokoškolského diplomu (případně diplomu z VOŠ) a jeho uznání v zahraničí. Od roku 2006 je vydáván v českém i anglickém jazyce absolventům vysokých škol místo vysvědčení o státní závěrečné zkoušce. [8]

2 Plánované změny v rezortu školství

2.1 Školská reforma

Formální rámec školské reformy spočívá ve zrušení společných osnov pro všechny školy a jejich nahrazení rámcovými vzdělávacími programy (dále jen RVP). Tyto programy stanovují pouze základní pravidla a podle nich si školy vytváří své vlastní školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP). V praxi to znamená, že se všichni žáci budou muset naučit např. pracovat s internetem, ale bude záležet na každé škole, jakým způsobem to své žáky naučí.

2.1.1 Cíl reformy

Hlavní cíl školské reformy tedy tkví v zefektivnění a zpřístupnění vzdělávacího procesu. Důraz je kladen na rozvoj životních dovedností, jako je schopnost učit se stále novým věcem v rychle se rozvíjející společnosti, schopnost aktivně komunikovat v prostoru EU, schopnost spolupráce, umění řešit problémy atp. Jde o takové vědomosti, dovednosti a osobní vlastnosti, které mají široký okruh uplatnění, nabízí možnost rychlé rekvalifikace a snazší adaptaci na případné změny. Získání těchto dovedností by mělo zlepšit produktivitu práce, zaměstnanost i konkurenceschopnost na evropském trhu práce. Zpřístupnění vzdělávání pak spočívá v možnosti individuálního přístupu k žákům s různými zdravotními či sociálními podmínkami. Tito žáci pak mohou mít srovnatelné možnosti.

2.1.2 Průběh reformy

Jako první začaly učit podle svých vlastních ŠVP mateřské (1. ročníky) a základní (1. i 6. ročníky) školy 1. 9. 2007. Následovala je gymnázia, která zahájila výuku podle ŠVP 1. 9. 2009. U ostatních středních škol se přechod na RVP dělí do 4 etap:

1. etapa (61 RVP OV) – 1. 9. 2009
2. etapa (82 RVP OV) – 1. 9. 2010
3. etapa (82 RVP OV) – 1. 9. 2011
4. etapa (zbývající obory) – 1. 9. 2012

2.1.3 Rámcové vzdělávací programy

RVP postihují všechny školy, od mateřských až po střední školy.

RVP pro preprimární vzdělávání

Tento vzdělávací program je členěn do několika oblastí: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost a Dítě a svět. Program uvádí, jaké přístupy, formy a metody práce školka uplatňuje. Na základě tohoto programu by si měl pedagog připravit svůj vlastní plán, tzv. třídní vzdělávací program. Tyto programy si mohou učitelé připravovat průběžně a operativně je upravovat.

RVP pro primární a nižší sekundární vzdělávání

Program pro základní vzdělávání vymezuje 9 základních oblastí, průřezová témata a doplňující vzdělávací obory. U všech oblastí a oborů stanovuje disponibilní časovou dotaci. Dále udává povinný obsah oborů a očekávané výstupy na konci jednotlivých období. ŠVP upravuje společné vzdělávací a výchovné strategie na úrovni vzdělávacího programu i jednotlivých předmětů. Konkrétní vyučovací způsoby si volí kantoři samostatně. Učebnice pro ZŠ schvaluje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Za volbu učebnic jsou odpovědní ředitelé škol.

RVP obsahuje přílohu pro žáky s lehkým mentálním postižením. Pro žáky s těžším mentálním postižením byl vydán samostatný RVP pro základní školy speciální.

RVP pro vyšší sekundární vzdělávání

Tyto programy stanovují obsah vzdělávání a rámcový učební plán, klíčové kompetence absolventů, podmínky vzdělávání atd. Důraz je kladen na výstupy vzdělávání. Na základě RVP si školy vytvářejí své vlastní vzdělávací programy (ŠVP). Za jejich realizaci jsou odpovědní ředitelé škol. Na přípravě jednotlivých částí se podílejí i učitelé, kteří si volí sami i konkrétní vyučovací metody. Naplnění ŠVP a jejich soulad s RVP posuzuje Česká školní inspekce. ŠVP musí být veřejně přístupné.

Všeobecné obory – gymnázia

RVP vymezuje pojetí a cíle gymnaziálního vzdělávání, klíčové kompetence žáků, vzdělávací oblasti a průřezová témata, rámcový učební plán, zásady pro tvorbu ŠVP, podmínky vzdělávání žáků se zdravotním postižením či znevýhodněním z odlišného

kulturního prostředí a sociálně znevýhodňujícího prostředí, podmínky vzdělávání žáků mimořádně nadaných, materiální, personální a pedagogicko-psychologické podmínky, podmínky bezpečnosti a hygieny duševní a fyzické práce, psychosociální podmínky a organizační a řídicí podmínky gymnaziálního vzdělávání.

RVP pro gymnaziální obory připravuje Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Reforma je zde spojena také s redukcí počtu oborů, které budou obsáhlejší, a jejich plánovaný počet bude přibližně 250.

ŠVP pro gymnaziální obory zahrnují vzdělávací a výchovné strategie. Každý ŠVP musí obsahovat charakteristiku školy, charakteristiku jejího ŠVP, učební plán a učební osnovy, pravidla hodnocení žáků a autoevaluace školy.

Odborné obory

RVP stanovují cíle středního odborného vzdělávání, klíčové kompetence, odborné kompetence a uplatnění absolventa, kutikulární rámec pro jednotlivé oblasti vzdělávání, rámcové rozvržení obsahu vzdělávání, průřezová témata, zásady tvorby ŠVP, základní podmínky uskutečňování vzdělávacího programu, využití RVP ve vzdělávání dospělých a podmínky vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných.

RVP pro odborné obory připravuje Národní ústav odborného vzdělávání.

ŠVP pro odborné vzdělávání stanovují charakter pedagogické koncepce, kterou škola hodlá uskutečňovat, didaktické pojetí jednotlivých předmětů a preferované metody výuky těchto předmětů. Každý ŠVP musí obsahovat profil absolventa, charakteristiku celého vzdělávacího programu, učební plán, přehled rozpracování obsahu vzdělávání a učební osnovy či vzdělávací moduly a charakteristiku spolupráce se sociálními partnery. [11]

2.2 Státní maturity

2.2.1 Důvod zavádění

Hlavním důvodem zavádění nové maturity byla neobjektivnost té předcházející. Neexistovala zde jednotná pravidla, která by platila pro všechny typy škol. Každá škola si stanovovala pravidla svá a kvalita absolventů jednotlivých škol byla různá. Výsledky maturitních vysvědčení maturantů z jednotlivých škol byly tudíž neporovnatelné. To je také důvodem, proč většina vysokých škol nepřihlíží k výsledkům maturitních zkoušek. Stejně je to u zaměstnavatelů, hlavně co se týče požadavků na jazykové znalosti. Obsah a výsledky staré maturitní zkoušky tak neměly prakticky žádný smysl.

2.2.2 Cíle nové maturity

Cílem nové maturitní zkoušky je tedy zajištění objektivity, srovnatelnosti výsledků a užitečnosti. Část maturity proto obsahuje jednotné zadání a také je jednotně hodnocena. Výsledky nové maturity by se měly stát hlavním (případně jediným) kritériem pro přijímání uchazečů na vysoké školy. Stejně tak ji mohou využít zaměstnavatelé. V případě cizích jazyků je záměrem, aby maturitní zkouška odpovídala požadavkům jazykových zkoušek dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky v úrovni B1 (základní úroveň) a B2 (vyšší úroveň). V tom spočívá užitečnost nové maturity.

2.2.3 Struktura nové maturitní zkoušky

Celá maturitní zkouška se skládá ze dvou částí. Z části společné (státní maturita), která má jednotné zadání zkoušek z klíčových předmětů pro všechny školy, a z části profilové, která má podobu dosavadních maturitních zkoušek. Detailněji jsou jednotlivé části popsány v následujících odstavcích.

Společná část

Katalogy požadavků

Tyto katalogy obsahují informace o požadavcích kladených na studenty při maturitní zkoušce. Dále obsahují základní specifikace zkoušek a vzorové testy. Každý předmět je představován jedním katalogem (v případě předmětu s možností výběru úrovně

obtížnosti má tento předmět pro každou úroveň zvláštní katalog). CERMAT má dle zákona povinnost zveřejnit tyto katalogy 24 měsíců před konáním příslušné zkoušky.

Forma zkoušky

Zkoušky ze všech předmětů kromě zkoušek z jazyků mají formu didaktického testu. Zkoušky z jazyků mají charakter tzv. komplexní zkoušky.

Komplexní zkouška se skládá ze tří dílčích zkoušek:

- 1) Didaktický test
- 2) Písemná práce

Tyto dílčí zkoušky jsou centrálně administrovány a probíhají v červnu.

- 3) Ústní zkouška

Ústní zkouška se koná společně s ostatními ústními zkouškami v rámci profilové části před zkušební maturitní komisí. Termín jejího konání je v květnu.

Rok 2011

V tomto roce proběhla tzv. náběhová fáze, která měla oproti následujícím ročníkům několik zjednodušení z důvodu snazšího přechodu na novou formu maturity. Největší úleva spočívala v možnosti konat nepovinnou zkoušku ze stejného předmětu jako povinnou. Bylo tedy možné u povinné zkoušky zvolit základní úroveň obtížnosti a u zkoušky nepovinné, která neměla vliv na to, jestli žák u maturitní zkoušky celkově prospěl, vyšší úroveň. Tuto možnost mít žáci od roku 2012 nebudou.

Model 2 + 3 (2 povinné a maximálně 3 nepovinné zkoušky)

Povinné zkoušky:

- 1) Český jazyk a literatura
- 2) Cizí jazyk nebo matematika

Nepovinné zkoušky:

- 1) Český jazyk a literatura
- 2) Cizí jazyk (anglický, německý, španělský, francouzský, ruský)
- 3) Matematika
- 4) Občanský a společenskovední základ
- 5) Biologie

- 6) Fyzika
- 7) Chemie
- 8) Dějepis
- 9) Zeměpis
- 10) Dějiny umění

Student si volí úroveň obtížnosti pro každou zkoušku zvlášť. Zkoušky z nepovinných předmětů (biologie, fyzika, chemie, dějepis, zeměpis, dějiny umění) jsou výběrové, a proto nejsou nabízeny ve dvou úrovních obtížnosti. Tyto předměty mají vyšší obtížnost.

Od roku 2012

Model 3 + 3 (3 povinné a maximálně 3 nepovinné zkoušky)

Povinné zkoušky:

- 1) Český jazyk a literatura
- 2) Cizí jazyk (anglický, německý, španělský, francouzský, ruský)
- 3) Matematika *nebo* občanský a společenskovední základ *nebo* informatika

Ředitelé škol budou mít právo částečně nebo zcela omezit volitelnost předmětů ve třetí povinné zkoušce. Toto rozhodnutí musí případně zveřejnit nejpozději 3 měsíce před podáním přihlášky uchazečů o studium na střední škole, kterých by se toto rozhodnutí dotklo u maturit.

Nepovinné zkoušky:

- 1) Další cizí jazyk (anglický, německý, španělský, francouzský, ruský)
- 2) Matematika
- 3) Informatika
- 4) Občanský a společenskovední základ
- 5) Biologie
- 6) Fyzika
- 7) Chemie
- 8) Dějepis
- 9) Zeměpis
- 10) Dějiny umění

Profilová část

Tato část maturitní zkoušky je plně v kompetenci ředitelů středních škol.

Složení:

- 1) 2 nebo 3 povinné zkoušky
- 2) Maximálně 2 nepovinné zkoušky

Počet povinných profilových zkoušek je dán rámcovými vzdělávacími programy (RVP). Do doby, než budou maturovat první studenti, kteří zahájili studium dle školního vzdělávacího programu (ŠVP), budou určovat počty zkoušek ředitelé škol.

Opravné zkoušky

Student, který neuspěl u maturitní zkoušky v řádném termínu, má možnost konat maximálně 2 opravné/náhradní zkoušky. Termíny opravných zkoušek jsou v září, nebo na jaře následujícího roku. Student může v případě opravné zkoušky zvolit jinou úroveň obtížnosti, než kterou zvolil v řádném termínu.

Opravné zkoušky se konají pouze ve vybraných školách (tzv. spádových). To neplatí pro dílčí ústní zkoušky z jakéhokoliv jazyka. [13]

2.3 Změny v terciárním vzdělávání

2.3.1 Individuální projekty národní

V současné době probíhá v oblasti terciárního vzdělávání několik významných projektů. Souhrnně se označují jako Individuální projekty národní (IPn) a jsou realizovány v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Jejich cílem je podpora, rozvoj, restrukturalizace, hodnocení terciárního vzdělávání v České republice a jeho zapojení do mezinárodního kontextu. Realizace těchto projektů je plánována v letech 2008-2013. Financovány jsou z prostředků evropských strukturálních fondů.

Podpora technických a přírodovědných oborů (01/2009-12/2012)

Hlavním cílem tohoto projektu je zavedení systému marketingové podpory technických a přírodovědně orientovaných oborů z důvodu celoevropského nedostatku odborníků z tohoto odvětví. Projekt má zajistit lepší informovanost uchazečů o studium a zlepšit jejich motivaci.

Mezinárodní audit výzkumu, vývoje a inovací v ČR a implementace jeho výsledků do strategických dokumentů (01/2009-12/2011)

Tento projekt má zajistit nezávislé hodnocení systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR a jeho dosavadních výsledků. Cílem je tedy vytvořit efektivní systém podpory VaVal v ČR a zlepšit pozici ČR v mezinárodním výzkumu. Dalším cílem bude optimalizace systému VaVal a dále vytvoření nástrojů, které budou podporovat inovační proces jako celek. Bude proveden mezinárodní audit systému VaVal a jeho dosavadních výsledků ve srovnání s vyspělými evropskými zeměmi. Dále bude provedena analýza podmínek osobního a odborného růstu vědeckých pracovníků v oblasti vědy a výzkumu a také analýza účinnosti postgraduálního studia. Výsledky projektu pomohou zvýšit účinnost veřejné podpory a také pomohou dokončit komplexní systém hodnocení výsledků výzkumu a vývoje, který bude zajišťovat objektivní rozdělování institucionální podpory.

Zajišťování a hodnocení kvality v systému terciárního vzdělávání (8/2010-7/2013)

Cílem projektu je zvýšení kvality vzdělávacích institucí terciárního vzdělávání, fakult vzdělávajících učitele a vyšších odborných škol (VOŠ). Výsledkem projektu tedy bude

návrh národního systému komplexního hodnocení kvality vzdělávání a také návrh národní agentury, která zajistí trvalé provozování systému hodnocení.

Systémová podpora efektivního řízení institucí terciárního vzdělávání a výzkumných a vývojových organizací (8/2009-5/2012)

Projekt by měl zlepšit hospodárnost (minimalizovat náklady) podpůrných ekonomických a administrativních procesů v terciárním vzdělávání při současném zachování kvality. Zaměřen je především na oblasti řízení, financí, lidských zdrojů, infrastruktury a jejího provozu, technologií a služeb. Cílem zefektivnění řízení je zvýšení účelnosti poskytovaných činností a služeb daných organizací a zvýšení účinnosti vynakládaných zdrojů a prostředků. Důsledkem tohoto projektu se posílí konkurenceschopnost těchto organizací v národním, evropském i světovém kontextu.

Efektivní transfer znalostí a poznatků z výzkumu a vývoje do praxe a jejich následné využití (8/2009-5/2012)

Důvodem realizace projektu je neexistence dostatečné ochrany a využití výsledků vědy a výzkumu v ČR. Také spolupráce VŠ, výzkumných a vývojových institucí a aplikační sféry je nedostatečná. Tento projekt má realizovat efektivní přechod znalostí tvořených v rámci výzkumných a vývojových aktivit do praxe. Dále by měl motivovat osoby a instituce ke skutečné realizaci využití výsledků výzkumu a vývoje. Výstupem projektu tedy bude popis systému transferu znalostí s důrazem na systém ochrany a komerční využití duševního vlastnictví, systém komercializace výsledků výzkumu a realizace spolupráce s aplikační sférou.

Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání (08/2009-06/2012)

Terciární vzdělávání je v současnosti značně nepřehledné. Zároveň postrádá srovnatelnost kritérií pro udělování akademických titulů a efektivní komunikační nástroj mezi jednotlivými jeho aktéry. Bude tedy potřeba představit novou flexibilní komunikační platformu, která by zprostředkovala spolupráci mezi vzdělavateli, studenty, absolventy, trhem práce, ministerstvem a akreditační komisí.

Tento projekt má za cíl vytvořit kvalifikační rámec terciárního vzdělávání, který jasně stanoví očekávané znalosti, dovednosti a kompetence absolventů VŠ a VOŠ. Tento rámec bude zároveň kompatibilní s kvalifikačním rámcem vysokoškolského vzdělávání

v EU. Budou tedy vytvořeny standardy studijních oborů/vzdělávacích programů, které budou následně využívány jako kritéria pro hodnocení kvality institucí a pro udělování akreditací. [10]

Reforma terciárního vzdělávání (1/2009 - 12/2011)

Projekt reformy terciárního vzdělávání je věnována následující samostatná podkapitola.

2.3.2 Reforma terciárního vzdělávání

Výchozím dokumentem pro přípravu této reformy se po projednání vládou dne 26. 1. 2009 stala Bílá kniha terciárního vzdělávání. Ta udává, jakým směrem se má terciární vzdělávání v horizontu příštích 10-20 let vyvíjet. Poskytuje koncepční základ pro legislativní změny, které umožní naplnit potřeby společnosti a očekávání vlády od činností vysokých a vyšších odborných škol.

Cílem reformy je zajistit otevřený systém institucí terciárního vzdělávání, které autonomně strukturují své součásti a jejich funkce, aby se co nejlépe prosadily v konkurenci globálního prostředí a to v regionálním, národním i celosvětovém měřítku. Nutným předpokladem toho, aby se systém stal efektivnějším, bude zajištění akademické svobody a autonomie, otevřenosti institucí terciárního vzdělávání vůči vnějším společenským zájmům, transparentnosti prostředí, ve kterém budou dobře čitelné výsledky činností jednotlivých škol, a zajištění zdravé konkurence mezi školami.

Probíhající reforma má dále navrhnout optimální systém a financování terciárního vzdělávání v ČR. Výstupem reformy by měly být dva zákony - o terciárním vzdělávání a o finanční pomoci studentům, na základě jejichž schválení bude dokončen návrh na zřízení Centra správy financování terciárního vzdělávání. Na základě rozsáhlých průzkumů budou vypracovány studie proveditelnosti možných variant řešení obou částí reformy. Tyto varianty budou předloženy politické reprezentaci, která určí, jaká z daných variant se bude realizovat.

Cílem systémů finanční pomoci studentům je zmenšování bariér v přístupu k vysokoškolskému vzdělání. Šance na studium mají být totožné pro všechny se stejnými schopnostmi a motivacemi studovat. S rostoucím počtem studentů vysokých škol však rostou i výdaje na vysokoškolské vzdělávání, a tak se stále více začíná prosazovat princip finanční spoluúčasti studentů (zatím zejména formou odloženého

školného spláceného z budoucích příjmů absolventů). To opět posiluje význam systémů finanční pomoci studentům vysokých škol, které působí proti vzniku ekonomických bariér. [4]

2.3.3 Boloňský proces

V květnu 1998 podepsali ministři Francie, Německa, Itálie a Velké Británie v Paříži Společnou deklaraci o harmonizaci výstavby Evropského systému vysokého školství, tzv. Sorbonnskou deklaraci. V červnu 1999 pak 30 evropských zemí, včetně ČR, podepsalo Boloňskou deklaraci, čímž byl zahájen Boloňský proces. Jednalo se o akční plán rozvoje vysokých škol k vytvoření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání (European Higher Education Area – EHEA). EHEA je složený z národních systémů, jejichž vysoké školy plní různá poslání podle potřeb společnosti. Zaručen je volný pohyb studentů i pracovníků a získané vzdělání je uznáváno v celé EHEA. Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání byl slavnostně vyhlášen 11.-12. března 2010 na konferenci ministrů v Budapešti a ve Vídni. Zemím Boloňského procesu se tak podařilo vytvořit systém národních systémů s architekturou studia řešenou ve třech stupních – v bakalářském, magisterském a doktorském. Byly vytvořeny společné kvalitativní standardy, stejně tak i zastřešující rámec kvalifikací.

Cílem spolupráce zemí Evropy stále zůstává zpřehlednění systémů vysokoškolského vzdělání pomocí strukturovaného studia, zavádění kreditních systémů, vzájemné uznávání studia v zahraničí a také zlepšování mobility studentů i akademických pracovníků. V současnosti přijalo Společnou deklaraci již 47 zemí.

Priority pro příští dekádu:

Kvalita - studenti i pracovníci vysokoškolských institucí by měli být schopni reagovat na neustále se měnící požadavky rychle se vyvíjející společnosti.

Sociální rozměr – všem by měly být poskytovány rovné příležitosti pro kvalitní vysokoškolské vzdělání a úspěšnost v jeho dokončování by se měla zvýšit.

Celoživotní učení – by mělo být integrální součástí našich vzdělávacích systémů. Mělo by být dostupné, kvalitní a transparentní. Pro úspěšné zavádění celoživotního učení je třeba vytvořit národní kvalifikační rámce. Ty by měly být připraveny k sebecertifikaci vůči zastřešujícímu rámci kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání do roku 2012.

Zaměstnatelnost absolventů – pro její zlepšení bude podporováno zavádění pracovních praxí do studijních programů a učení v rámci pracovního procesu.

Učení orientované na studenta – vyžaduje, aby byl ve všech třech cyklech podporován každý jednotlivec. Jedná se o nový přístup k výuce i ke studiu, vytváření efektivní poradenské struktury a kurikulum jasněji zaměřené na studenta.

Vztah vzdělávání, výzkum a inovace – výzkum a vývoj by měl probíhat na všech úrovních vysokoškolského vzdělávání. Počet osob schopných pracovat ve výzkumu by se měl zvyšovat a zároveň by měl být vytvořen pro začínající výzkumné pracovníky příznivější kariérní postup.

Mezinárodní otevřenost – pro udržení rozvoje bude předpokládána stálá globální spolupráce. Nadnárodní vzdělávání se bude řídit Evropskými standardy a směrnicemi.

Mobilita – mobilita studentů, začínajících výzkumných pracovníků a akademických pracovníků by se měla neustále zvyšovat. Měla by se stát charakteristickým rysem Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. Do roku 2020 by mělo alespoň 20% absolventů v EHEA strávit část svých studií v zahraničí. Strategie mobility bude rovněž propojena s opatřeními ohledně jejího financování, opatřeními ohledně uznávání vzdělání, dostupnosti infrastruktury a předpisů pro víza a pracovní povolení.

Shromažďování dat - zlepšené a zvýšené shromažďování dat pomůže monitorovat pokrok v dosahování stanovených cílů a poslouží jako základ pro jejich hodnocení.

Nástroje pro transparentnost – tyto vícerozměrné nástroje slouží k zajištění transparentnosti a musí být úzce propojeny s principy Boloňského procesu, zejména se zajišťováním kvality a uznáváním vzdělání, které jsou prioritní, a měly by být založeny na srovnatelných datech a vhodných indikátorech, které popíší rozmanité profily vysokoškolských institucí a jejich programů. Nadále bude podporována koordinace aktivit týkajících se dokumentů Europassu.

Financování - je třeba věnovat větší pozornost hledání nových a diverzifikovaných finančních zdrojů a metod financování. [6]

3 Vzdelanostní úroveň v České republice

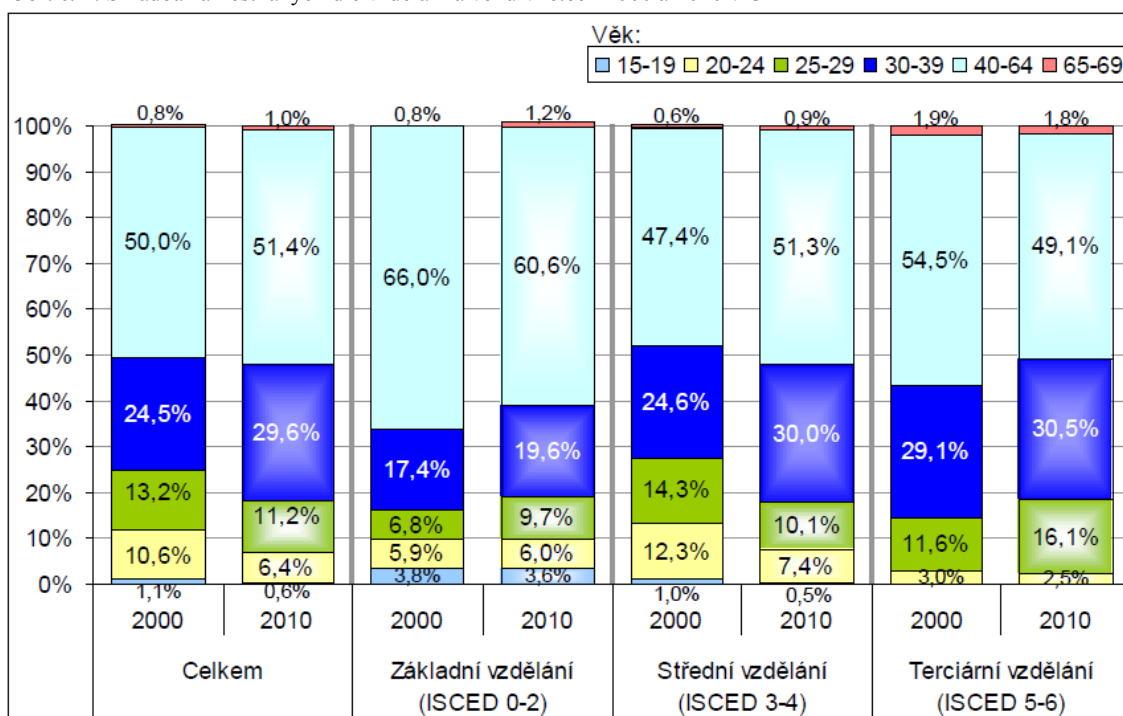
V této kapitole bude popsána vzdelanostní struktura těch, kteří našli uplatnění na trhu práce. Důvodem, proč není zkoumána vzdelanost zaměstnaných a nezaměstnaných dohromady, je vysoká nezaměstnanost, a to převážně mladých lidí. Při porovnávání ČR se státy EU je uvažována pouze vzdelanost zaměstnaných v EU15 (tj. odstranění vlivu méně rozvinutých členských států). Analýza vzdelanostní úrovně nezaměstnaných absolventů škol bude provedena v 5. kapitole.

„Za zaměstnané jsou podle mezinárodně používané definice považováni všichni ti, kteří v průběhu referenčního týdne, kdy probíhalo zjišťování, pracovali alespoň jednu hodinu týdně za mzdu (zaměstnanci), za účelem dosažení zisku (podnikatelé a spolupracující rodinní příslušníci), nebo mají zaměstnání, ale byli dočasně nepřítomni (v důsledku zranění, nemoci, dovolené, studijního volna, školení a vzdělávání, pracovního sporu, mateřské nebo rodičovské dovolené atp.).“ [5, s. 37]

3.1 Změna věkového složení zaměstnaných s určitou úrovní vzdělání v ČR

Za posledních 10 let se výrazně snížil podíl zaměstnanců ve věku do třiceti let, a to z 25 na 18 procent. Podíl starších věkových skupin se naopak zvýšil. Pozitivní změnou je pokles absolutního počtu zaměstnaných pouze se základním vzděláním. Výrazný pokles byl také zaznamenán u podílu zaměstnaných do 25 let se středoškolským vzděláním. To bylo zapříčiněno zejména demografickým vývojem a také širší nabídkou možností studia na terciární úrovni. Díky prodlužující se době přípravy na budoucí povolání v počátečním vzdělávání a současnému zhoršení situace na trhu práce oproti roku 2000 (studenti tak při studiu nepracují) se i podíl zaměstnaných do 24 let s terciárním vzděláním mírně snížil. Naproti tomu posílil podíl skupiny zaměstnaných ve věku 25-39 let (téměř 47% všech zaměstnaných s terciárním vzděláním), a to především na úkor starších věkových skupin, což značí zvyšování podílu vysokoškolsky vzdělaných lidí v populaci.

Obr. č. 1: Skladba zaměstnaných dle vzdělání a věku v letech 2000 a 2010 v ČR

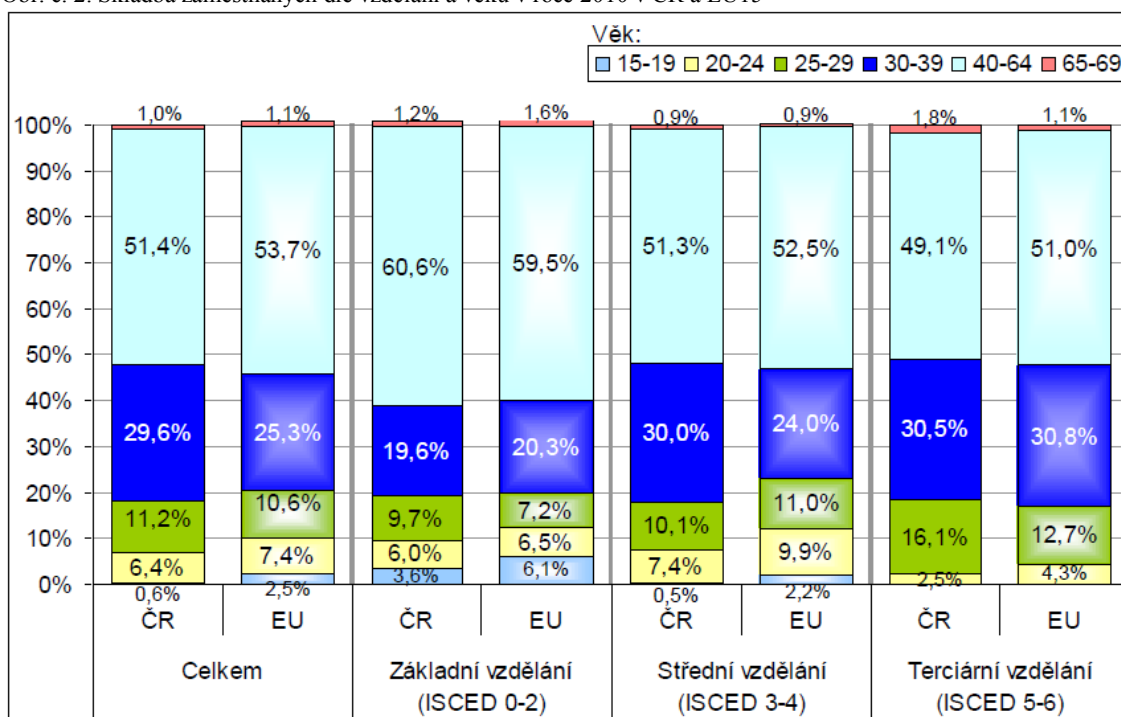

Zdroj: [5, s. 38]

3.2 Věkové složení zaměstnaných s určitou úrovní vzdělání v ČR a v EU15

Ve třetím čtvrtletí roku 2010 tvořily osoby starší 40 let nadpoloviční většinu všech zaměstnanců v ČR i v EU15. Lépe na tom byla ČR v porovnání s EU15 u podílu osob ve věku 25-39let, který byl v ČR vyšší. Stejně dobře na tom byla ČR v porovnání s EU15 u skupiny osob do 24 let pouze se základním vzděláním (jejich podíl byl menší). U skupiny 25-29let se základním vzděláním tomu bylo naopak. Jejich podíl byl v ČR vyšší než ve státech EU15. Věkové složení středoškolsky a terciárně vzdělaných zaměstnanců bylo v ČR a EU15 velmi podobné. Pouze skupina zaměstnaných ve věku 30-39 let se středním vzděláním byla v ČR výrazně vyšší. Naproti tomu podíl osob nad 40 let byl u nás nižší, což značí příznivý vývoj vzdělanostní struktury v ČR. V oblasti terciárního vzdělání je na tom ČR v porovnání s EU15 nejlépe u věkové skupiny 25-29 let, jejíž podíl byl přibližně o čtvrtinu vyšší.

Obr. č. 2: Skladba zaměstnaných dle vzdělání a věku v roce 2010 v ČR a EU15

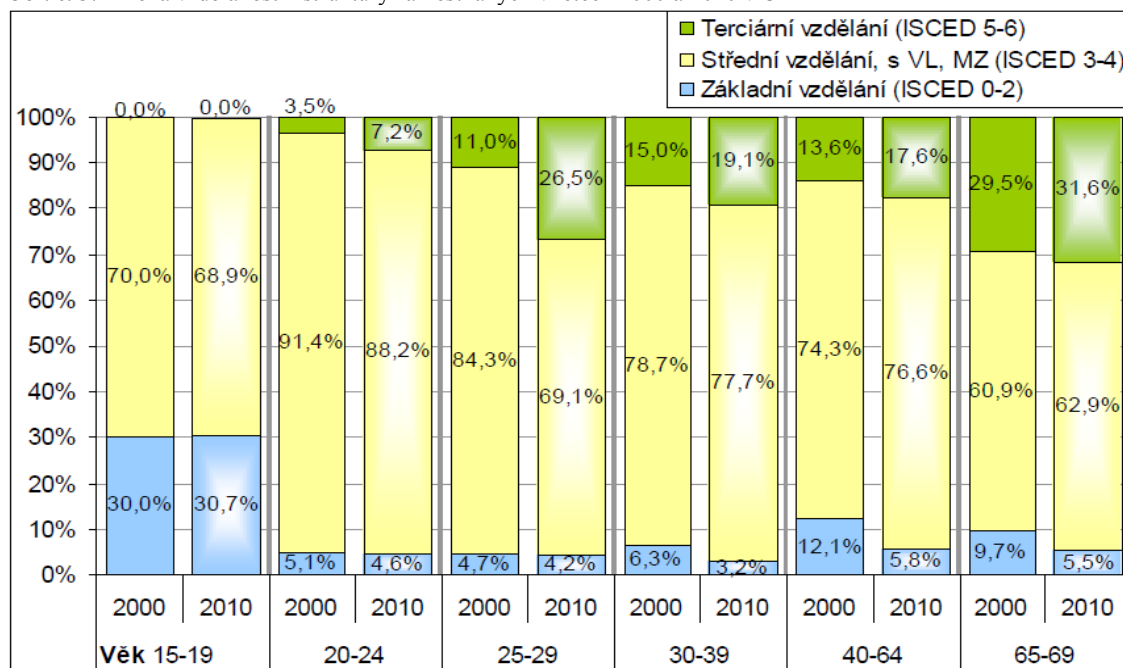
Zdroj: [5, s. 39]

3.3 Změna vzdělanostní struktury zaměstnaných v ČR podle věku

Procentuální skladba zaměstnaných dle vzdělání ve věku 15-19 let je značně zavádějící. Došlo zde k mírnému poklesu podílu středního vzdělání vůči základnímu. Absolutní počet zaměstnaných ve věku 15-19 let však od roku 2000 klesl přibližně na polovinu, což naopak značí zlepšení vzdělanostní úrovně.

V ostatních věkových skupinách je patrné výrazné zvýšení vzdělanostní úrovně. Snížil se podíl osob pouze se základním vzděláním a naopak došlo k růstu podílu středoškolsky a zejména terciárně vzdělaných zaměstnanců. Takovýto pozitivní posun byl důsledkem rostoucích požadavků na trhu práce, které se staly motivací k dosahování vyššího stupně vzdělání.

Obr. č. 3: Změna vzdělanostní struktury zaměstnaných v letech 2000 a 2010 v ČR

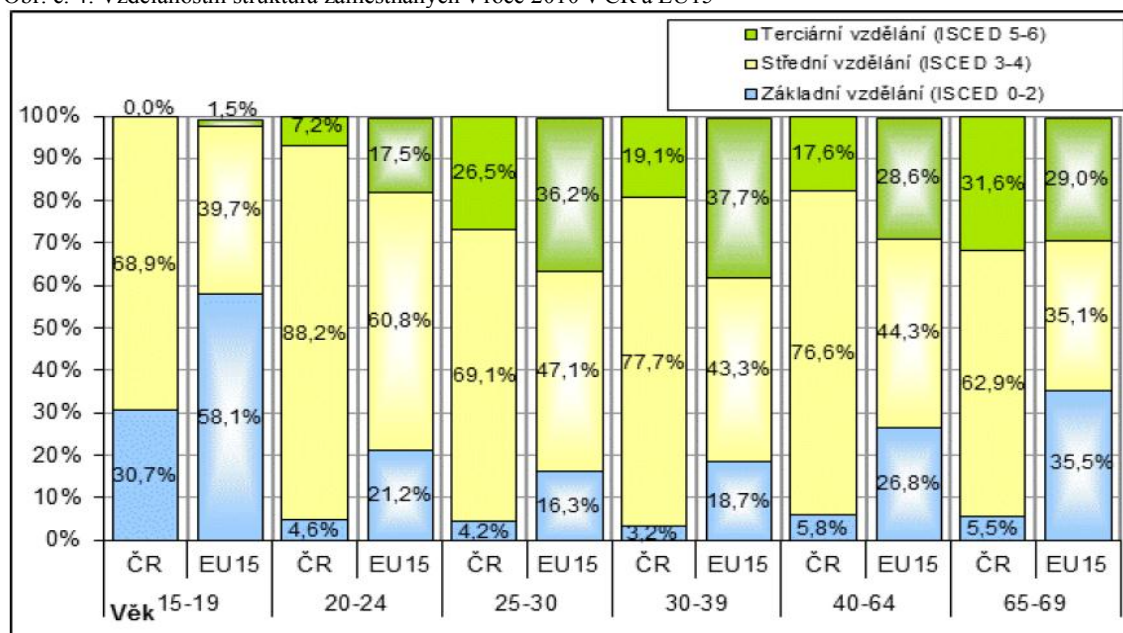

Zdroj: [5, s. 40]

3.4 Porovnání vzdělanostní struktury zaměstnaných v ČR a v EU15

V oblasti podílu zaměstnanců s terciárním vzděláním na tom byla ČR v roce 2010 v porovnání s EU15 ve všech věkových kategoriích hůře. Na druhou stranu, podíl zaměstnaných s vyšším než základním vzděláním u nás byl v tomto roce mnohem vyšší než ve státech EU15. Česká republika je na tom tak s podílem osob pouze se základním vzděláním nebo bez vzdělání mezi zaměstnanými velice dobře.

Obr. č. 4: Vzdělanostní struktura zaměstnaných v roce 2010 v ČR a EU15

Zdroj: [5, s. 41]

4 Analýza českého školství za poslední dekádu

Použité metody a ukazatele:

Časové řady

Analytická část této práce vychází zejména z teorie časových řad. Časová řada je posloupnost hodnot vybraného ukazatele uspořádaná v čase směrem od minulosti k současnosti. Její použití je vhodné ke znázornění vývoje většiny ukazatelů potřebných při analýze českého školství a vzdělanostní úrovně. Všechny časové řady v této analýze jsou řady dlouhodobé, jelikož jsou sledovány v ročnicích (případně školních ročnicích). K jejich grafickému vyjádření byly nejčastěji použity spojnicové grafy, v případě vyjádření vývoje podílů některých ukazatelů pak grafy sloupcové.

Složky časové řady:

- Trendová složka – vyjadřuje dlouhodobou tendenci vývoje zkoumaného jevu.
- Sezónní složka – popisuje změny ve vývoji, které se odehrávají během jednoho roku a každoročně se opakují.
- Cyklická složka – vyjadřuje dlouhodobé (delší než 1 rok) pravidelné kolísání kolem trendu vývoje.
- Residuální složka – zbývá po odstranění všech předešlých složek a je tvořena náhodnými vlivy.

Při modelování trendů vývoje je předpokládáno, že časová řada obsahuje trendovou a residuální složku.

Výrazná cyklická složka je zastoupena v obrázku č. 15 kapitoly 5. [2]

Poměrové ukazatele

V této kapitole bude popsán vývoj počtů škol, učitelů a studentů. Z těchto údajů budou vypočteny průměrné počty studentů, připadající na 1 školu v daných oblastech školství. Dále budou spočteny průměrné počty studentů na 1 učitele v konkrétních oblastech vzdělávání. Tyto údaje mají pomoci zhodnotit, jestli se situace v dané oblasti školství zlepšuje či zhoršuje.

Vývoj podílu absolventů maturitních a nematuritních oborů ukáže, jak se mění vzdělanostní úroveň českých středoškoláků. V podkapitole 4.2 je pak uvedeno, jak se vyvíjely jednotkové veřejné výdaje na studenta v hlavních oblastech českého školství.

Vzdělanostní úroveň v ČR lze na jednu stranu chápat pouze jako strukturu obyvatelstva podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání (čím větší podíly obyvatel s vyšším vzděláním, tím vyšší vzdělanostní úroveň). Na druhou stranu, vzdělanostní úroveň lze chápat jako úroveň (kvalitu) samotného vzdělání. Je otázkou, zdali vysokoškolský titul získaný v roce 2010 vyjadřuje stejnou úroveň dosaženého vzdělání jako stejný titul získaný v roce 2000. Proto jsou jednotlivé oblasti českého školství v následujících podkapitolách analyzovány z pohledu na jejich měnící se kvalitu.

4.1 Vývoj vybraných ukazatelů u jednotlivých druhů škol

Tato podkapitola uvádí stručný přehled o každém stupni vzdělávání v ČR pomocí několika vybraných ukazatelů ve snaze poukázat na měnící se kvalitu vzdělávání. Veškeré analýzy uvedené v této kapitole vycházejí z počtů studentů všech oborů a všech forem studia v daném stupni vzdělávání. Jednotlivé časové řady tak poskytují celkový pohled na vývoj v jednotlivých kategoriích vzdělávání.

4.1.1 Počty škol, učitelů a studentů

V tabulce č. 1 jsou uvedeny počty škol jednotlivých stupňů vzdělávání od školního roku 2002/03 po školní rok 2009/10. Počet základních a středních škol se v tomto období výrazně snížil. U základních škol klesl jejich počet o 793 a u středních škol o 589. U ostatních typů škol se jejich počty zvyšovaly. Nejvíce vzrostl počet soukromých VŠ, a to o 18. Vyšších odborných škol přibýlo v tomto období 16 a veřejné VŠ přibýly dvě.

Tab. č. 1: Vývoj počtu škol jednotlivých kategorií vzdělávání

Školní rok	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
ZŠ	4 918	4 838	4 765	4 474	4 197	4 155	4 133	4 125
SŠ (včetně konzervatoří)	2 039	2 023	1 983	2 021	1 500	1 466	1 456	1 450
VOŠ	168	169	174	176	174	177	184	184
Veřejné VŠ	24	24	24	25	25	26	26	26
Soukromé VŠ	27	28	36	39	38	42	45	45

Zdroj: vlastní zpracování, 2011. Data ze statistických ročenek školství [14].

Údaje o počtech učitelů, uvedené v tabulce č. 2, nebyly do školního roku 2005/06 k dispozici v potřebném členění. Tyto údaje byly dostupné pouze u veřejných vysokých škol. U veřejných VŠ se také jako u jediných průběžně zvyšovaly počty pedagogů. U ostatních škol se tyto počty mírně snížily.

Tab. č. 2: Vývoj počtu učitelů podle jednotlivých druhů škol

Školní rok	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
ZŠ	-	-	-	63 157	62 657	61 069	59 492	58 417
SŠ (včetně konzervatoří)	-	-	-	48 371	48 535	48 170	47 735	47 486
VOŠ	-	-	-	1 922	1 792	1 799	1 815	1 806
Veřejné VŠ	13 846	14 221	14 623	15 015	15 524	16 525	16 976	17 271

Zdroj: vlastní zpracování, 2011. Data ze statistických ročenek školství [14].

Vývoj počtu studentů studujících na jednotlivých typech škol uvádí tabulka č. 3. Největší změny byly zaznamenány u žáků základních škol a u studentů vysokých škol. Vlivem populačního poklesu se počty žáků základních škol snížily během posledních osmi let o cca 250 tisíc. Naproti tomu u studentů veřejných VŠ byl sledován postupný nárůst jejich počtu o cca 100 tisíc během stejného období. Počet studentů soukromých VŠ skokově narostl z přibližně 8 tisíc ve školním roce 2002/03 na cca 56 tisíc ve školním roce 2009/10.

Tab. č. 3: Vývoj počtu studentů podle jednotlivých druhů škol

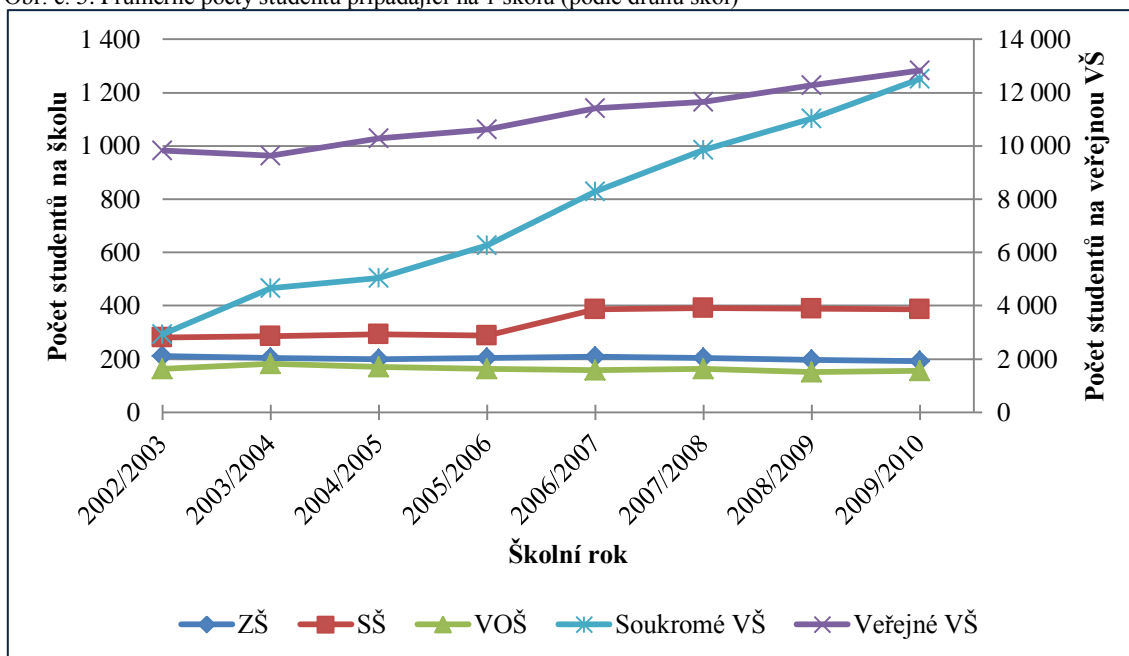
Školní rok	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
ZŠ	1 037 372	992 770	953 655	916 575	876 513	844 863	816 015	794 459
SŠ (včetně konzervatoří)	573 436	580 158	583 010	581 100	580 119	572 873	567 861	559 695
VOŠ	27 584	30 681	29 759	28 792	27 650	28 774	28 027	28 749
Veřejné VŠ	235 874	230 979	247 002	265 388	285 205	303 216	319 232	333 580
Soukromé VŠ	7 891	13 029	18 122	24 454	31 504	41 399	49 602	56 357

Zdroj: vlastní zpracování, 2011. Data ze statistických ročenek školství [14].

Jak ovlivnily měnící se počty škol, učitelů a žáků situaci v českém školství z hlediska kvality vzdělání, nastiňují obrázky č. 5 a 6. Obrázek č. 5 znázorňuje vývoj průměrného počtu studentů, kteří připadají na jednu školu daného stupně vzdělávání. Veřejné VŠ mají v tomto grafickém znázornění vyhrazené zvláštní měřítko (na pravé svislé ose). Jednotlivé druhy škol, uvedené v tomto obrázku, nelze vzhledem k jejich rozdílným velikostem mezi sebou přímo srovnávat. Srovnávat však lze jejich vývoj v čase (zdali se počty studentů na jednu školu snižovaly/zvyšovaly). Obecně nelze tvrdit, že by počet žáků škol souvisel s kvalitou vzdělávání, pohybujeme-li se v určitých mezích. Zvyšuje-li se však výrazně počet žáků připadajících na danou školu, neznačí to jistě nic dobrého. Studenti sedící při přednáškách na schodech nejsou určitě symbolem kvalitního

vzdělávání. Dále bude vhodné vývoj počtů studentů porovnat s měnícím se počtem pedagogů na dané škole. Toto srovnání zobrazuje obrázek č. 6.

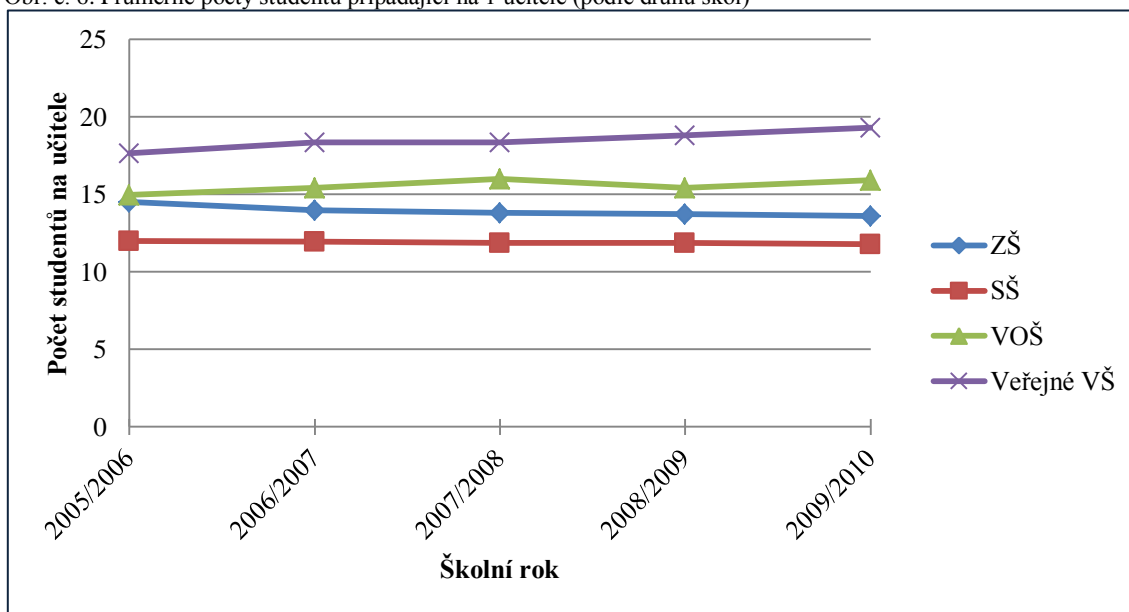
Obr. č. 5: Průměrné počty studentů připadající na 1 školu (podle druhů škol)

Zdroj: vlastní zpracování, 2011

Nejdramatičtější nárůst počtu studentů připadajících na jednu školu je jasně zřetelný u soukromých vysokých škol. Za posledních 8 let se jejich počet více než zčtyřnásobil. Pozvolný nárůst je také patrný u studentů veřejných VŠ. Jejich počet, připadající na jednu VŠ, se zvýšil o přibližně 3000. U počtů studentů ostatních druhů škol byl v tomto období vykazován víceméně konstantní trend a nelze proto tvrdit, že by se jejich situace v tomto směru nějak změnila. Náhlé zvýšení u studentů středních škol ve školním roce 2006/07 bylo způsobeno změnou metodiky sčítání škol. Do školního roku 2005/06 jsou SŠ započteny podle počtu jednotlivých pracovišť, od školního roku 2006/07 je uveden počet škol bez ohledu na počet těchto pracovišť.

Obr. č. 6: Průměrné počty studentů připadající na 1 učitele (podle druhů škol)

Zdroj: vlastní zpracování, 2011

Vývoj počtu studentů připadajících na 1 učitele podle daného druhu školy měl podobný průběh jako vývoj počtu studentů připadajících na 1 školu. U veřejných VŠ došlo za posledních 5 let k nárůstu o 3 žáky na 1 učitele. Střední a vyšší odborné školy v tomto směru vykazovaly opět přibližně konstantní trend. U základních škol došlo dokonce poklesu, který byl zapříčiněn zejména již zmiňovaným populačním poklesem. V tomto obrázku lze srovnávat nejen vývoje, ale i jednotlivé stupně vzdělávání mezi sebou (každoročně). Nejlépe na tom v tomto srovnání z hlediska počtu učitelů byly střední školy. Dále následovaly základní a vyšší odborné školy. Nejvíce studentů připadajících na 1 učitele měly veřejné vysoké školy.

4.1.2 Počty a struktura absolventů středních a vysokých škol

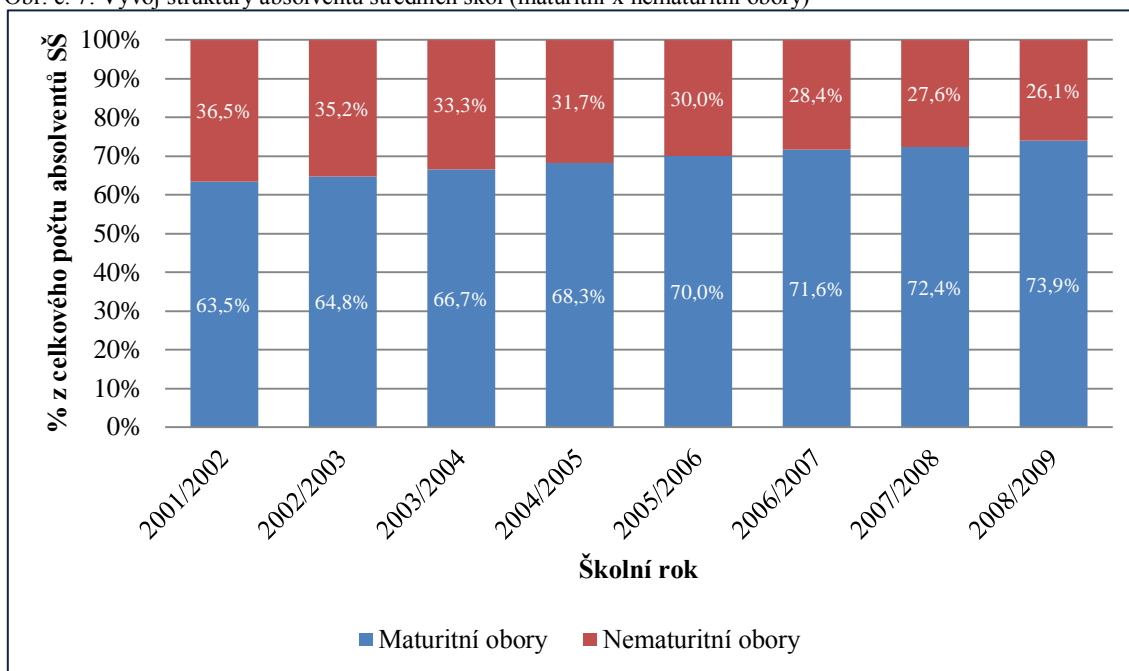
Tabulka č. 4 uvádí počty absolventů škol rozdělené podle typu oboru od školního roku 2001/02. Zatímco celkový počet absolventů středních škol od tohoto školního roku zůstal přibližně na stejné úrovni, celkové počty absolventů vysokých škol vzrostly přibližně 2,5 krát. Jak se měnila struktura těchto absolventů z hlediska stupně studovaných oborů, znázorňují obrázky č. 7 a č. 8, které vycházejí z dat uvedených v tabulce č. 4.

Tab. č. 4: Vývoj počtu absolventů (podle oborů)

Školní rok	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
SŠ - nematuritní obory	45 743	46 565	43 788	42 120	39 744	36 971	34 619	32 092	-
SŠ - maturitní obory	79 631	85 584	87 515	90 766	92 900	93 311	90 874	91 059	-
VŠ - bakalářské obory	7 916	9 500	8 566	11 992	18 261	25 074	33 010	39 111	45 280
VŠ - magisterské obory	21 512	23 548	22 914	24 718	24 200	26 466	28 629	31 843	34 160
VŠ - doktorské obory	1 218	1 546	1 538	1 746	1 948	2 055	2 263	2 370	2 345

Zdroj: vlastní zpracování, 2011

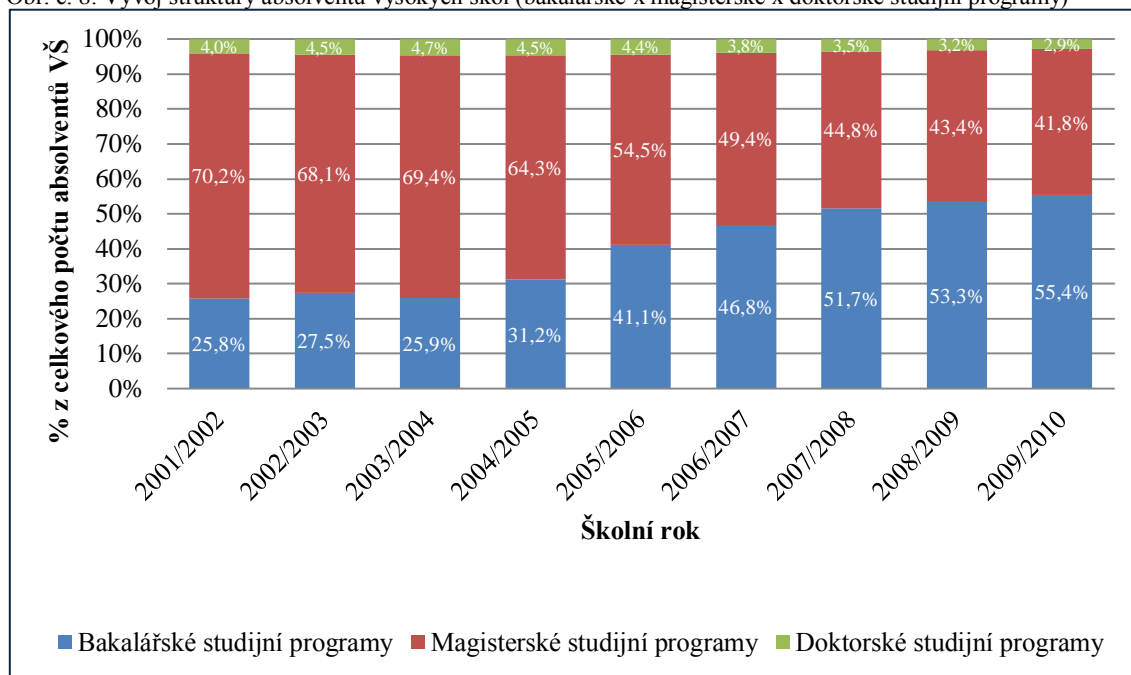
Obr. č. 7: Vývoj struktury absolventů středních škol (maturitní x nematuritní obory)

Zdroj: vlastní zpracování, 2011

Vývoj zobrazený na obrázku č. 7 zřetelně ukazuje zvyšující se podíl absolventů maturitních oborů vůči oborům nematuritních. Podíl absolventů maturitních oborů se od školního roku 2001/02 zvýšil více jak o 10%. To značí zvyšující se vzdělanostní úroveň středoškolsky vzdělaných absolventů. Vývoj struktury absolventů vysokých škol je znázorněn na obrázku č. 8. Od školního roku 2004/05 se začal výrazně zvyšovat podíl absolventů bakalářských studijních programů vůči programům magisterským. Do značné míry to bylo zapříčiněno postupným přechodem většiny oborů na systém 3 + 2 (3 roky bakalářský studijní program + 2 roky navazující magisterský). Vzhledem k tomu, že velká část absolventů bakalářských studijních programů pokračuje studiem navazujících magisterských programů, nelze stanovit, zdali takto zjištěná změna struktury vysokoškolských absolventů měla pozitivní či negativní vliv na vzdělanostní úroveň. Nepatrné zhoršení nastalo v oblasti doktorských studijních programů, jejichž podíl se snížil z 4,7% ve školním roce 2003/04 na 2,9% ve školním roce 2009/10.

Obr. č. 8: Vývoj struktury absolventů vysokých škol (bakalářské x magisterské x doktorské studijní programy)

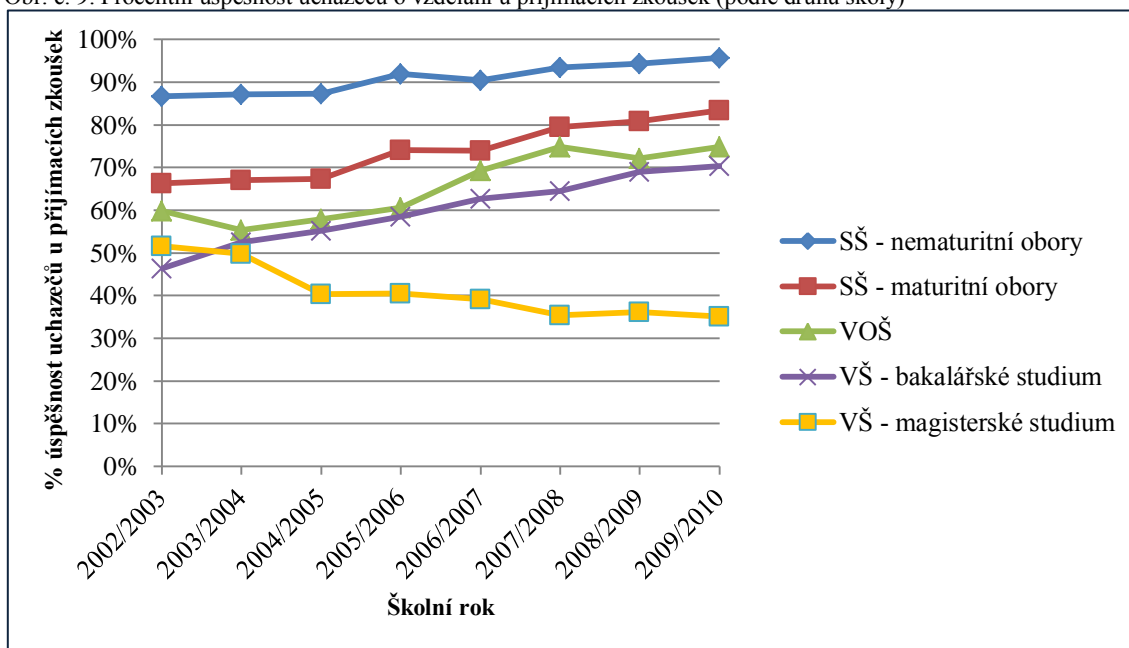

Zdroj: vlastní zpracování, 2011

4.1.3 Úspěšnost studentů u přijímacích zkoušek

V posledních letech se neustále zvyšovaly počty studentů, a to zejména vysokých škol. Z jisté části (vlivem hospodářské krize) je to způsobeno rostoucí nezaměstnaností a z ní plynoucím zvyšujícím se zájmem studentů o terciární vzdělávání. Dále také zlepšujícími se možnostmi pokračování ve studiu jako např. zvyšování rozmanitosti studijních oborů nebo různých forem studia. Zájem uchazečů o studium se tedy zvyšuje a stejně tak se zvyšují i počty studentů. Jak je to s vývojem procentní úspěšnosti uchazečů u přijímacích zkoušek na střední, vyšší odborné a vysoké školy, naznačuje obrázek č. 9.

Obr. č. 9: Procentní úspěšnost uchazečů o vzdělání u přijímacích zkoušek (podle druhu školy)

Zdroj: vlastní zpracování, 2011. Data ze statistických ročenek školství [14].

Podle obrázku č. 9 se procentní úspěšnost uchazečů o vzdělání u přijímacích zkoušek téměř u všech druhů škol neustále zvyšuje. Výjimkou jsou pouze uchazeči o studium magisterských oborů (tj. magisterských a navazujících magisterských oborů). Obecně platí, že s vyššími stupni vzdělání se úspěšnost uchazečů u přijímacích zkoušek snižuje.

U maturitních i nematuritních oborů středních škol docházelo v posledních letech k pozvolnému nárůstu procentní úspěšnosti uchazečů u přijímacích zkoušek. Podobně se zvyšovala i úspěšnost uchazečů o studium na vyšších odborných školách, a to i přesto, že se počty studentů na těchto školách během sledovaného období měnily jen minimálně. O tyto školy se tudíž snižoval zájem a tento pokles zájmu byl kompenzován snižující se náročností přijímacích zkoušek. Úspěšnost u přijímacích zkoušek se za posledních 8 let nejvíce zvýšila u uchazečů o studium bakalářských studijních programů. V tomto období vzrostla z 46,4% na 70,4%.

Stále se zvyšující úspěšnost uchazečů o středoškolské a vysokoškolské (bakalářské) vzdělání při přijímacím řízení musí být zapříčiněna buď ekvivalentním zvyšováním kvality vzdělání absolventů předchozích úrovní vzdělání, anebo snižováním náročnosti přijímacích zkoušek. Vzhledem k tomu, že se ve sledovaném období v českém vzdělávacím systému neodehrály žádné zásadní změny a výuka podle rámcových a školních vzdělávacích programů byla postupně zaváděna teprve od roku 2009,

lze usuzovat, že zvyšování úspěšnosti zmiňovaných uchazečů souvisí se snižováním náročnosti přijímacích zkoušek.

Mohlo by se zdát, že procentní úspěšnost uchazečů u přijímacích zkoušek přímo nesouvisí s kvalitou vzdělání, ale je jen důsledkem snahy škol přilákat co největší počty uchazečů. Při zachování náročnosti studia by pak o to více studentů předčasně ukončilo studium. Vzhledem k tomu, jak se v posledních letech vyvíjely počty studentů škol a počty absolventů těchto škol, lze vyznívat, že se tyto počty zvyšovaly přímo úměrně. Nebyl vyzníván rostoucí podíl studentů, kteří studium nedokončili, který by ekvivalentně odpovídal rostoucí úspěšnosti uchazečů u přijímacích zkoušek. Právě naopak, počty studentů předčasně odcházejících ze vzdělávání se v poslední době neustále snižovaly (zejména díky rostoucí nezaměstnanosti) a patří mezi nejnižší v Evropské unii - viz příloha A. Lze proto předpokládat, že se snižuje celková náročnost studia a tím i kvalita takto vzdělaných absolventů.

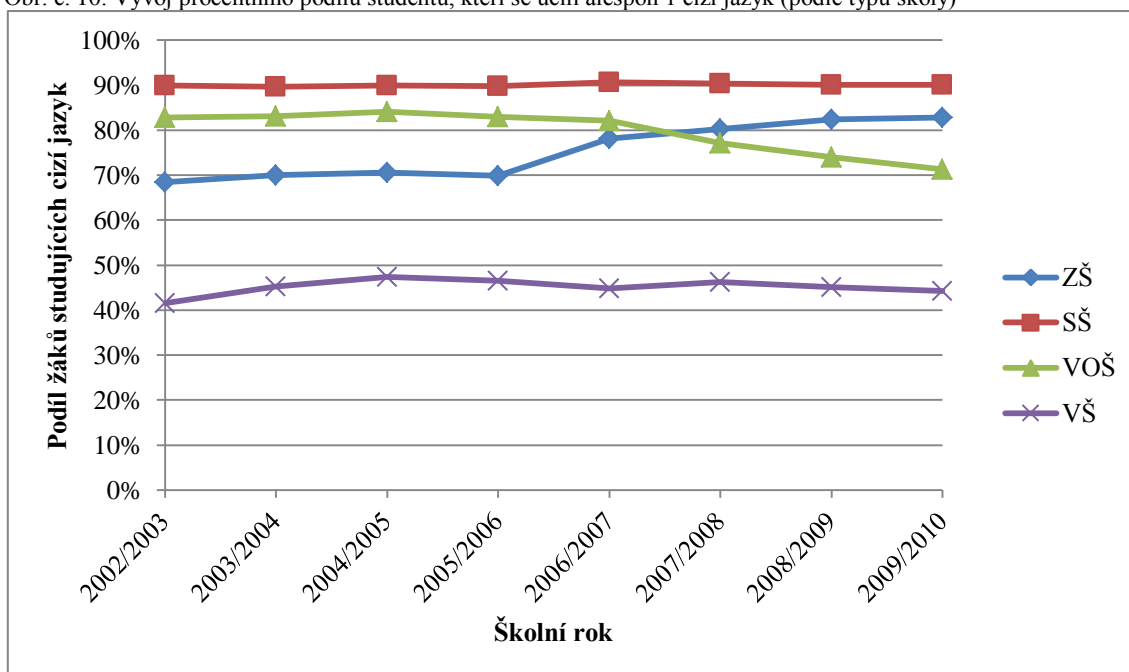
U uchazečů o magisterské studijní programy byla situace zcela opačná (jedná se opět o magisterské i navazující magisterské obory). Jejich procentní úspěšnost u přijímacích zkoušek se neustále snižuje. Od školního roku 2002/03 se snížila z 51,6% na pouhých 35,2% ve školním roce 2009/10. Jestliže by si tyto obory zachovaly stále stejnou úroveň obtížnosti, pak to znamená, že se opravdu zhoršila kvalita bakalářských i středoškolských absolventů.

4.1.4 Výuka cizích jazyků na českých školách

Součástí vzdělanostní úrovně absolventů škol je samozřejmě také znalost cizích jazyků. Dobrá jazyková vybavenost je základem pro vyšší mobilitu, která se stala jednou z priorit v rámci Boloňského procesu uvedeného v kapitole 2. Kolik procent studentů se v daném školním roce učilo alespoň jeden cizí jazyk, znázorňuje obrázek č. 10. Nejlepší byla v tomto směru situace na středních školách, kde se učilo cizí jazyk přibližně 90% studentů. Přes 80% studentů se učilo cizí jazyk až do školního roku 2006/07 na vyšších odborných školách. Od tohoto roku se však jejich podíl začal výrazně snižovat a ve školním roce 2009/10 klesl téměř na 70% hranici. Opačný vývoj probíhal na základních školách, kde se během osmi let procentní podíl žáků učících se cizí jazyk zvýšil z 68% na 83%. Nejhorší je situace v oblasti terciárního vzdělávání. Procento

studentů, kteří se učili cizí jazyk, zde nepřekročilo ve sledovaném období hranici 48% a bohužel vykazuje téměř konstantní trend. Příčinou tak nízkých hodnot v oblasti terciárního vzdělávání je hlavně dobrovolnost studia cizích jazyků. U většiny oborů vysokých škol je povinný cizí jazyk maximálně v 1 ročníku studia. Naproti tomu na většině středních škol je povinný alespoň jeden cizí jazyk po celou dobu studia. Také na základních školách je výuka cizích jazyků od určitého věku povinná.

Obr. č. 10: Vývoj procentního podílu studentů, kteří se učili alespoň 1 cizí jazyk (podle typu školy)

Zdroj: vlastní zpracování, 2011

4.1.5 Počty cizinců v českém vzdělávacím systému

Tato podkapitola ukazuje, jak se během poslední dekády zvyšovaly počty cizinců, studující v České republice. Přesné počty cizinců studujících dané druhy škol uvádí tabulka č. 5. Na základních školách jejich počet vzrostl od školního roku 2002/03 téměř o 1/3. Jejich počty na středních školách vzrostly cca 2,5 krát, na vysokých školách dokonce 3,5 krát. Počet cizinců celkově klesl pouze na vyšších odborných školách.

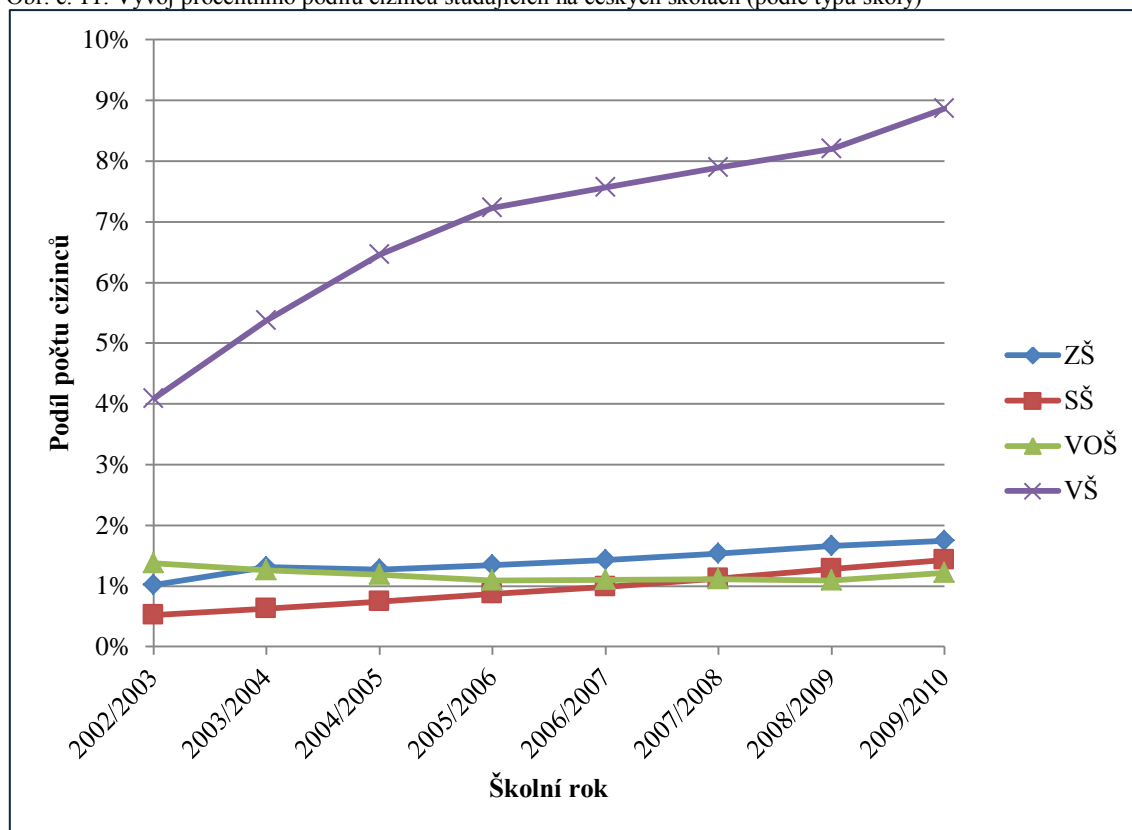
Tab. č. 5: Vývoj počtu cizinců na našich školách

Školní rok	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
ZŠ	10 546	12 973	12 113	12 279	12 504	12 963	13 583	13 839
SŠ (včetně konzervatoří)	2 984	3 658	4 332	5 033	5 727	6 424	7 265	8 018
VOŠ	379	385	353	313	304	321	307	349
VŠ	9 948	13 113	17 126	20 945	23 981	27 188	30 226	34 552

Zdroj: vlastní zpracování, 2011

Jak se vyvíjel procentní podíl cizinců na našich školách, popisuje obrázek č. 11. Z obrázku je na první pohled patrné, že nejrazantněji vzrostl podíl cizinců na vysokých školách. Za osm let jejich podíl vzrostl z 4% na téměř 9%. To značí zvyšující se zájem zahraničních studentů o studium na českých vysokých školách. Tento zájem provází i zlepšující se podmínky pro studium cizinců. Stále více předmětů na našich školách je vyučováno v cizích jazycích, zejména v anglickém jazyce. Také u základních a středních škol se podíl cizinců zvyšoval. U základních škol vzrostl jejich podíl ve sledovaném období dvojnásobně, u středních škol pak téměř trojnásobně. Stále menší zájem projevovali cizinci o vyšší odborné školy. Jejich podíl na těchto školách klesl z 1,37% na pouhých 1,21%.

Obr. č. 11: Vývoj procentního podílů cizinců studujících na českých školách (podle typu školy)

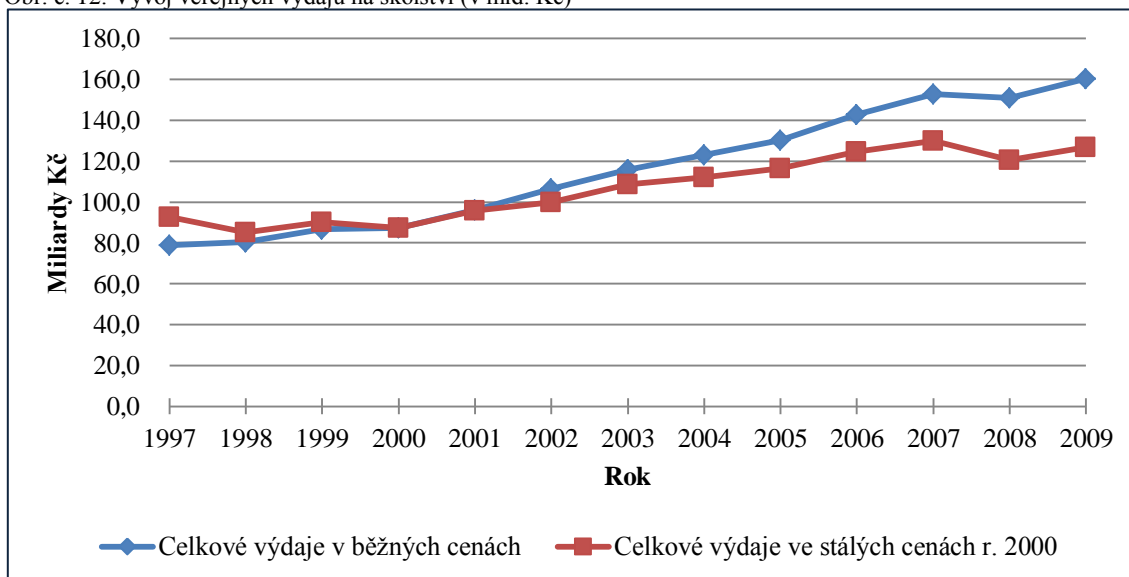

Zdroj: vlastní zpracování, 2011

4.2 Vývoj veřejných výdajů na školství

Jak ukazuje obrázek č. 12, veřejné výdaje na školství (v běžných cenách i cenách vztahených k roku 2000) od roku 1997 pozvolna stoupaly. Po celou tuto dobu se procentní podíl těchto výdajů na HDP pohyboval kolem hodnoty 4,5%. Tyto informace samotné však o změně stavu českého školství nic neříkají. Abychom mohli posoudit, zdali se situace v České republice z pohledu financování školství zlepšila, případně zhoršila, bude potřeba zanalyzovat počet žáků ve školství, mezi které se tyto výdaje rozdělují. Dále bude důležitá vzdělanostní struktura těchto žáků, jelikož veřejné výdaje na jednoho žáka základní školy nejsou zdaleka takové, jako jsou výdaje na studenta vysoké školy.

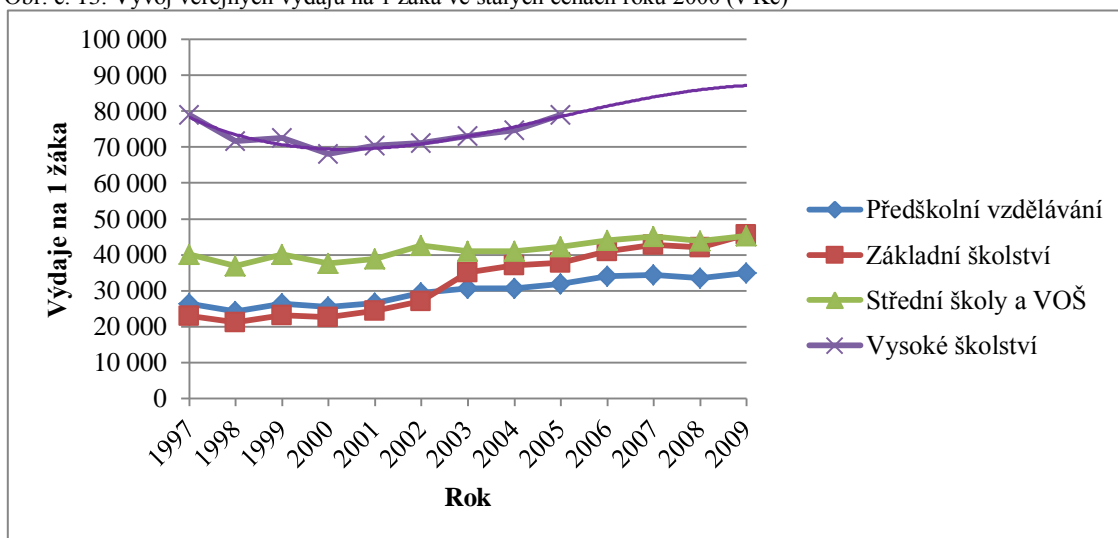
Obr. č. 12: Vývoj veřejných výdajů na školství (v mld. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování, 2011. Data ze statistických ročenek školství [14].

Analýza těchto informací je shrnuta v obrázku č. 13. Ten obsahuje vývoj veřejných výdajů připadajících na jednoho žáka ve stálých cenách roku 2000. Vývoj jednotkových výdajů je proveden samostatně pro každý stupeň vzdělávání.

Obr. č. 13: Vývoj veřejných výdajů na 1 žáka ve stálých cenách roku 2000 (v Kč)

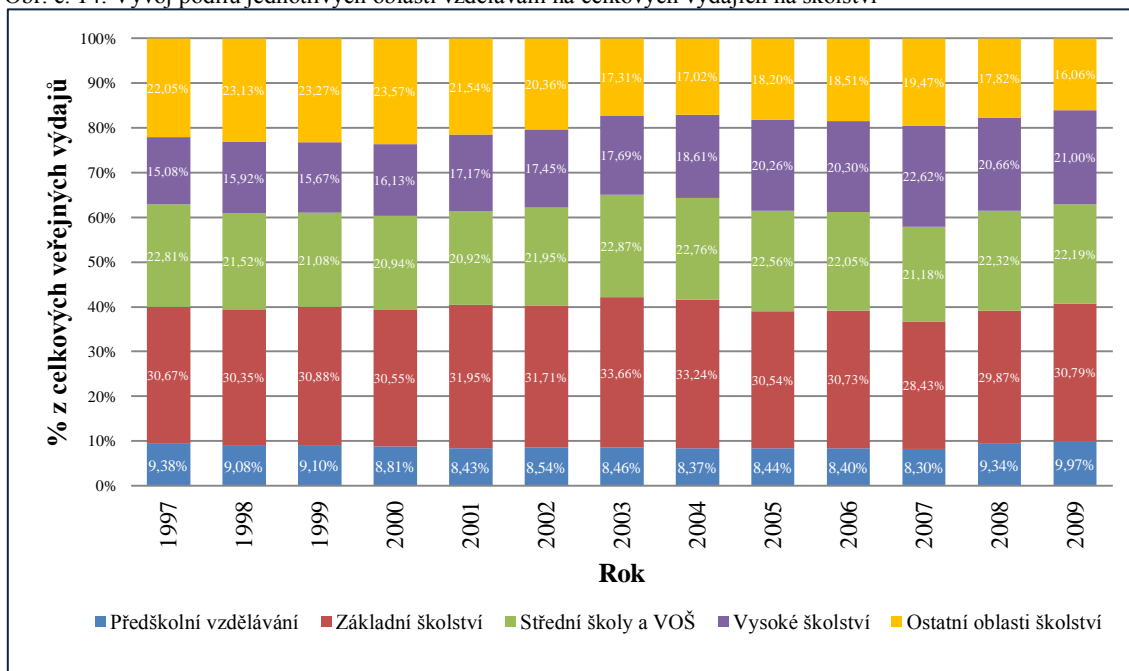
Zdroj: vlastní zpracování, 2011. Data ze statistických ročenek školství [14].

Výdaje na jednoho žáka v předškolním vzdělávání se od roku 1997 do roku 2009 zvýšily přibližně o 10 tisíc Kč, a to i přes mírné zvýšení počtu těchto žáků. Ještě větší nárůst jednotkových výdajů byl zaznamenán v oblasti základního vzdělávání, kde se tyto výdaje zvýšily dvojnásobně. Na hodnotu tohoto ukazatele měl však veliký vliv značný pokles počtu žáků v základním školství ve sledovaném období. Ve středním vzdělávání docházelo jen k nepatrným změnám, kterým navíc odpovídaly nepřímě úměrné změny podobné velikosti v počtech studentů středních škol.

Ve vývoji jednotkových výdajů připadajících na studenty vysokých škol docházelo k větším změnám. Po roce 1997 se tyto výdaje prudce snížily o přibližně 7 tisíc Kč na studenta. Od roku 2001 začaly pozvolně růst. Přesná data potřebná k výpočtu jednotkových výdajů v oblasti vysokého školství od roku 2005 nejsou bohužel k dispozici. Obrázek č. 13 pouze ukazuje, jak by se tyto výdaje vyvíjely podle polynomického trendu 3. stupně. Orientační výpočet však ukázal, že v roce 2008 došlo ke skokovému snížení těchto výdajů o cca 19 tisíc Kč na studenta. V roce 2009 tyto výdaje narostly jen o 2 tisíce Kč. Tento pokles jasně odráží celkový pokles veřejných výdajů na školství v roce 2008. Nelze ho spojovat ani s velkým nárůstem počtu vysokoškoláků. Ten byl sice značný (jen mezi školními roky 2002/2003 a 2009/2010 se počet studentů veřejných vysokých škol zvýšil o 100 tisíc), avšak zvyšoval se spíše rovnoměrně. Situaci nepomohlo ani postupné zvyšování podílu výdajů na vysoké školství z celkových výdajů na školství v těchto letech (viz obrázek č. 14).

Orientační výše jednotkových výdajů byla pro každý rok spočítána jako podíl celkových výdajů na vysoké školství (vč. kolejí a menz) a počtu studentů veřejných vysokých škol (veškerých forem studia).

Obr. č. 14: Vývoj podílů jednotlivých oblastí vzdělávání na celkových výdajích na školství

Zdroj: vlastní zpracování, 2011

Obrázek č. 14 popisuje, jak se v průběhu let měnila struktura výdajů na české školství. Jak je vidět, procentní podíl výdajů na předškolní, základní i střední vzdělávání se měnil jen zanedbatelně. Nárůst byl zaznamenán v oblasti vysokoškolského vzdělávání. V roce 1997 připadalo na vysoké školy (vč. kolejí a menz) jen 15,1% výdajů na školství. V roce 2009 to již bylo 21%.

5 Analýza absolventů škol a jejich uplatnění na trhu práce

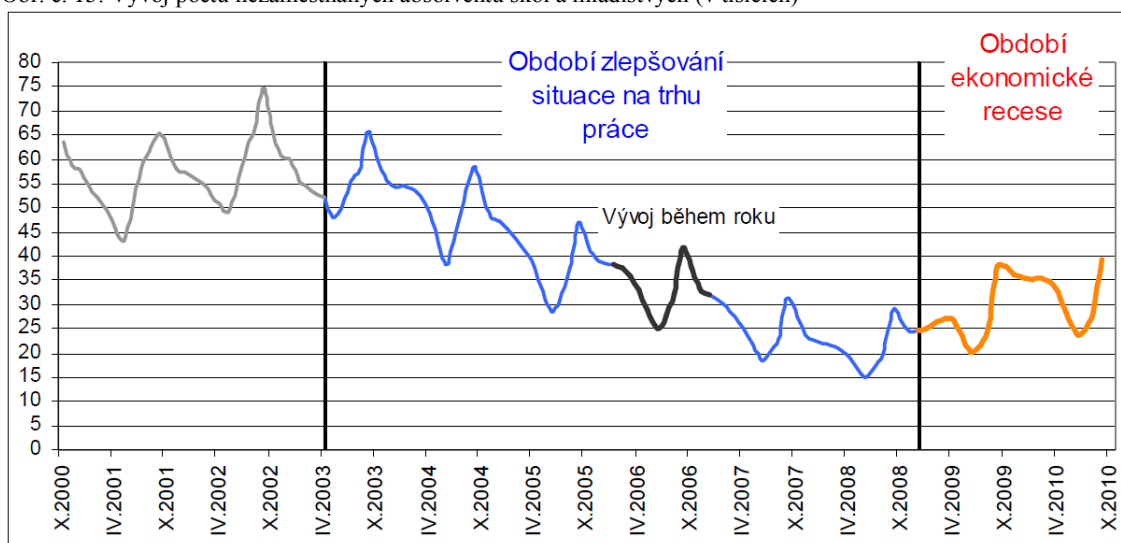
Jako ukazatele s největší vypovídající schopností o absolventech škol byly použity počty „čerstvých“ absolventů (prezenčních forem studia) a hodnoty míry jejich nezaměstnanosti. Tyto údaje nebyly zkresleny rozdílnými definicemi absolventů – uchazečů o zaměstnání (používaných úřady práce do roku 2004) a stejně tak je neovlivnila situace absolventů po uplynutí jednoho roku.

5.1 Vliv hospodářské krize na nezaměstnanost absolventů škol

Absolventi škol jsou vzhledem k nedostatku praxe, chybějícím pracovním návykům a minimálním zkušenostem skupinou ekonomicky aktivních obyvatel, která je jednou z nejcitlivějších na celkovou ekonomickou situaci v zemi. Jejich míra nezaměstnanosti je i proto vyšší než celková míra nezaměstnanosti v české ekonomice. Během posledních let před nástupem hospodářské krize se však jejich situace spolu s ekonomickou situací celé České republiky výrazně zlepšovala. Svého minima dosáhla míra nezaměstnanosti absolventů v roce 2008. Důvodem tak nízké nezaměstnanosti byl do značné míry velký zájem zaměstnavatelů o absolventy technických oborů a stále se zvyšující počet absolventů sekundárního vzdělávání přecházející do vzdělávání terciárního. V této době se míra nezaměstnanosti absolventů přiblížila téměř na úroveň míry nezaměstnanosti lidí s praxí.

Díky ekonomické krizi byl na podzim roku 2008 přerušen pravidelný cyklický vývoj počtu nezaměstnaných absolventů. Ten byl charakteristický tím, že od června do září každého roku plynule narůstaly počty nezaměstnaných absolventů a od září postupně klesaly až do následujícího června. V lednu a únoru byl tento pokles vždy mírnější, jelikož v tomto období přibývali další absolventi VOŠ, VŠ a také absolventi ZŠ, kteří předčasně odešli ze středního vzdělávání (převážná většina jich odchází ze středních škol až po prvním pololetí). Přerušení tohoto vývoje je znázorněno na obrázku č. 15. Díky recesi se od podzimu 2008 do dubna 2009 počet nezaměstnaných absolventů nesnižoval, ale jen kolísal kolem hodnoty 26 tisíc. S příchodem nových absolventů v září 2009 se tento počet navýšil na hodnotu 36 tisíc a do následujícího jara se snížil jen minimálně. Podrobnější znázornění přerušení cyklického vývoje počtu nezaměstnaných absolventů je uvedeno v příloze B. [3]

Obr. č. 15: Vývoj počtu nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých (v tisících)

Zdroj: [3, s. 6]

5.2 Uplatnění absolventů škol v ČR

Jak již bylo řečeno, nejvýznamnější ukazatele uplatnitelnosti absolventů škol jsou jejich počty a míra jejich nezaměstnanosti. Čím nižší je míra nezaměstnanosti absolventů daných škol, tím lepší je uplatnění těchto absolventů na trhu práce.

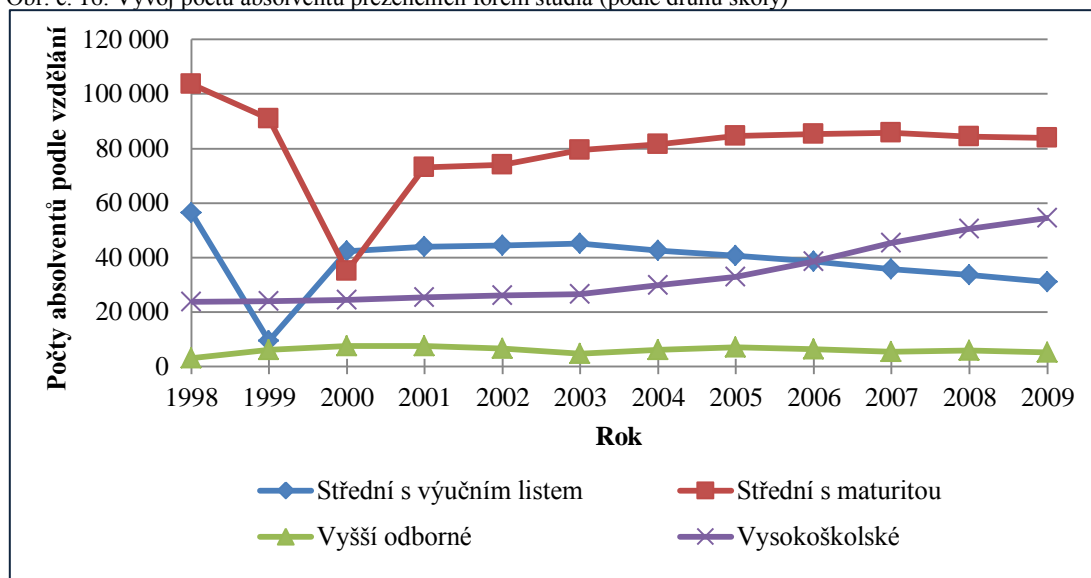
5.2.1 Počty absolventů škol

Tyto počty jsou uváděny ve statistických výkazech zpracovávaných Ústavem pro informace ve vzdělávání.

Na absolutním počtu absolventů se značně podepsalo zavedení devítileté povinné školní docházky v roce 1996. V roce 1999 byl díky tomu snížen počet absolventů oborů středního vzdělání s výučním listem, v roce 2000 oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou, v roce 2001 oborů nástavbových (ti jsou však v obrázku č. 16 zahrnuti společně s maturitními obory) a v letech 2003 až 2004 oborů vyššího odborného vzdělávání. To se samozřejmě projevilo zvyšováním míry nezaměstnanosti u jednotlivých stupňů vzdělání v uvedených letech. Jak ukazuje graf, nejvyšší počty absolventů byly zaznamenány u maturitních oborů středních škol. Jejich počet je znatelně vyšší než počty u ostatních kategorií vzdělávání, jelikož se jedná o souhrn všech maturitních oborů. Důležité je, že jejich počet postupně od roku 2001 narůstá.

Naproti tomu počet absolventů středního vzdělání s výučním listem se od roku 2003 plynule snižuje. Po roce 2006 ho začal převyšovat i počet absolventů vysokých škol, který neustále roste. Absolventi vyšších odborných škol představují v celkovém počtu absolventů jen nepatrný zlomek a jejich počet se od roku 2005 stále snižuje. [3]

Obr. č. 16: Vývoj počtu absolventů prezenčních forem studia (podle druhu školy)

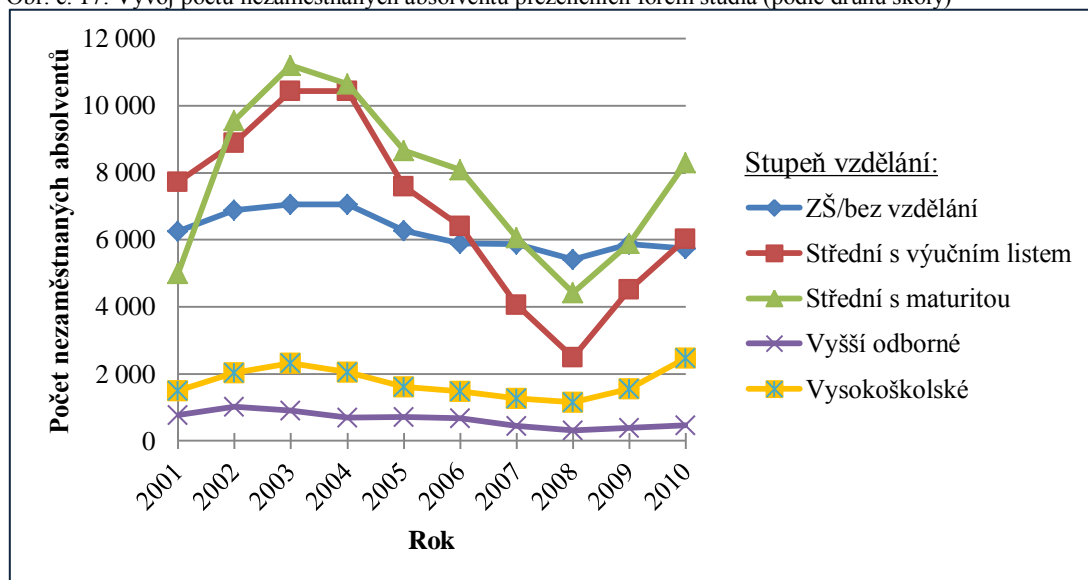

Zdroj: vlastní zpracování, 2011. Data ze zdrojů [3] a [14].

5.2.2 Počty nezaměstnaných absolventů škol

Jedná se o tzv. „čerstvé“ absolventy, kteří řádně zakončili studium v období bezprostředně předcházejícímu termínu zjišťování (tj. nejvýše před dvanácti měsíci). Jejich počty jsou vykazovány Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) vždy k 30. září a k 30. dubnu příslušného roku. Větší význam mají dubnové hodnoty, které lépe vystihují situaci na trhu práce, jelikož již došlo k jisté absorpci čerstvých absolventů ze září. Tyto údaje jsou nejvhodnější pro posuzování situace absolventů škol, jelikož u ostatních ukazatelů počtu nezaměstnaných absolventů (např. u „všech evidovaných“ nezaměstnaných absolventů) byly úřady práce používány nejednotné přístupy k definici absolventa, a tak je porovnávání jejich počtů v průběhu let nepřesné, zejména pro následný výpočet míry nezaměstnanosti absolventů.

Obr. č. 17: Vývoj počtu nezaměstnaných absolventů prezenčních forem studia (podle druhu školy)

Zdroj: vlastní zpracování, 2011. Data ze zdroje [3].

Od roku 2001 až do roku 2007 byl nejvyšší počet nezaměstnaných absolventů zaznamenán v oblasti středního vzdělání s maturitou. Bylo tomu tak vzhledem k absolutnímu počtu absolventů, který byl u maturitních oborů výrazně nejvyšší. Stejně jako v obrázku č. 16, i zde mají křivky středoškolských oborů s výučním listem a maturitních oborů totožný průběh. V obrázku č. 17 se však křivka učňovských oborů výrazně přiblížila ke křivce oborů maturitních, což naznačuje vyšší míru nezaměstnanosti u oborů s výučním listem.

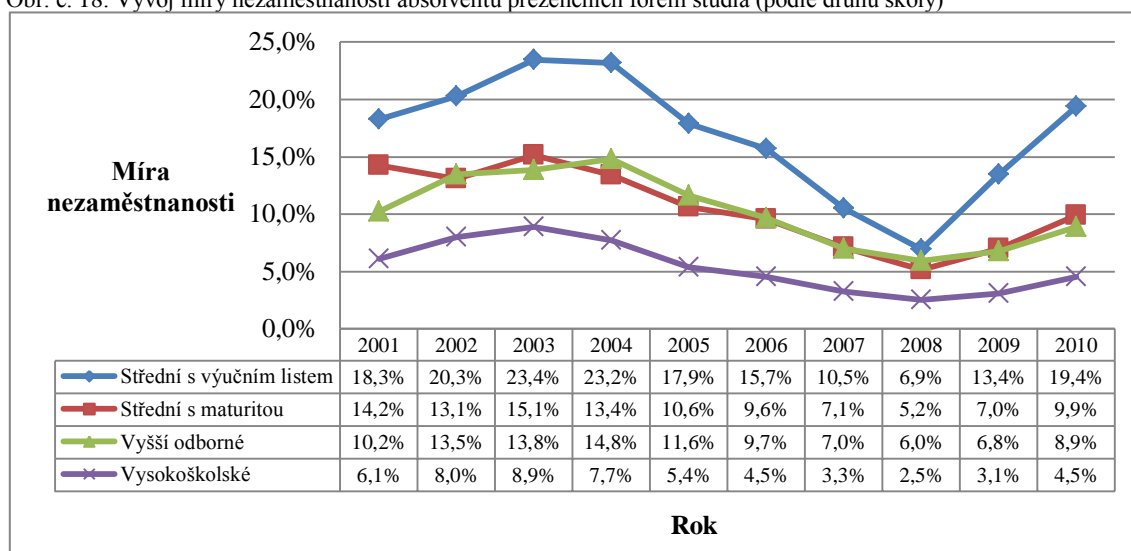
Tuto dvojici křivek s nejvyššími počty nezaměstnaných absolventů doplňuje křivka nezaměstnaných pouze se základním vzděláním a bez vzdělání. Jejich počet je relativně vysoký a vzhledem k tomu, že jen malá část žáků, kteří ukončují povinnou školní docházku, nepokračuje ve studiu na středních školách, lze předpokládat, že míra jejich nezaměstnanosti bude hodně vysoká. V současnosti není bohužel dostupná jednotná metodika pro porovnání počtu žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku a počtu žáků, kteří byli nově přijati do středního vzdělávání (přímo ze ZŠ). To znamená, že nelze přesně stanovit celkový počet absolventů základních škol (spolu s mladistvými bez vzdělání), kteří už dále nepokračují ve studiu. Není tak ani možné přesně určit jejich míru nezaměstnanosti.

Nejnižšími počty nezaměstnaných absolventů škol se vyznačují obory vyššího odborného a vysokého vzdělání. U všech stupňů vzdělání byl jasně patrný pokles nezaměstnaných absolventů od roku 2003 až do počátku hospodářské krize v roce 2008, kdy počty začaly náhle růst. Nejvýraznější nárůst byl zaznamenán u středoškolských oborů s výučním listem, a to navzdory meziročnímu snížení počtů absolventů těchto oborů. Trh práce bohužel nebyl schopný dostatečně rychle absorbovat přicházející absolventy a v dubnu 2010 již bylo evidováno 32 805 nezaměstnaných absolventů, na které připadalo pouze 4 537 volných pracovních míst. Dle statistických údajů lze očekávat, že trend rostoucího počtu nezaměstnaných absolventů bude v následujících letech pokračovat. [3]

5.2.3 Míra nezaměstnanosti absolventů škol

Míra nezaměstnanosti absolventů v daném roce je dána jako podíl počtu nezaměstnaných „čerstvých“ absolventů v dubnu daného roku k počtu absolventů předchozího roku. Jedná se tedy o míru nezaměstnanosti „čerstvých“ absolventů a lze ji považovat za nejpřesnější objektivní ukazatel nezaměstnanosti absolventů. Její hodnota vyjadřuje, kolik procent absolventů dané kategorie vzdělávání zůstává bez zaměstnání.

Obr. č. 18: Vývoj míry nezaměstnanosti absolventů prezenčních forem studia (podle druhu školy)

Zdroj: vlastní zpracování, 2011. Data ze zdrojů [3] a [14].

Během poslední dekády vykazovaly po celou dobu výrazně nejvyšší míru nezaměstnaných absolventů obory středního vzdělání s výučním listem. Výjimkou bylo období krátce před rokem 2008, kdy se míra nezaměstnanosti těchto absolventů výrazně

přiblížila míře nezaměstnaných absolventů maturitních oborů. Ty se nacházejí na místě s druhou nejvyšší mírou nezaměstnanosti, i když se na této pozici během let střídaly s absolventy vyšších odborných škol. V průměru však dosahovali vyšší míry nezaměstnanosti absolventi maturitních oborů. Suverénně nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti byly v průběhu celé časové řady zaznamenány u absolventů vysokých škol.

Tabulka č. 6 ukazuje meziroční změny míry nezaměstnanosti. Jak již bylo popsáno v prvním bodě této kapitoly, míra nezaměstnanosti absolventů škol se od roku 2003 ve všech stupních vzdělávání začala snižovat a tento příznivý vývoj jí vydržel až do příchodu hospodářské krize v roce 2008. Výjimkou byly pouze obory vyšších odborných škol, které ještě v roce 2004 zaznamenaly meziroční nárůst míry nezaměstnanosti absolventů o 7 procent. Příčinnou tohoto nárůstu byl projev již zmiňovaného zavedení devítileté školní docházky na snížení celkovém počtu absolventů vyšších odborných škol v tomto roce. Největší tempo poklesu míry nezaměstnanosti vykazovali absolventi oborů s výučním listem. Do roku 2008 se u nich míra nezaměstnanosti snížila více než trojnásobně.

Tab. č. 6: Meziroční procentní změny míry nezaměstnanosti absolventů prezenčních forem studia (podle druhu školy)

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Stupeň vzdělání:									
Střední s výučním listem	10,9%	15,7%	-1,2%	-22,7%	-12,2%	-33,2%	-33,8%	93,6%	44,2%
Střední s maturitou	-8,1%	15,7%	-11,3%	-20,8%	-10,1%	-25,6%	-27,4%	35,2%	41,9%
Vyšší odborné	32,1%	2,5%	7,0%	-21,4%	-17,1%	-27,6%	-14,9%	14,1%	31,2%
Vysokoškolské	30,8%	10,9%	-13,2%	-30,4%	-15,9%	-28,0%	-22,4%	21,5%	47,5%

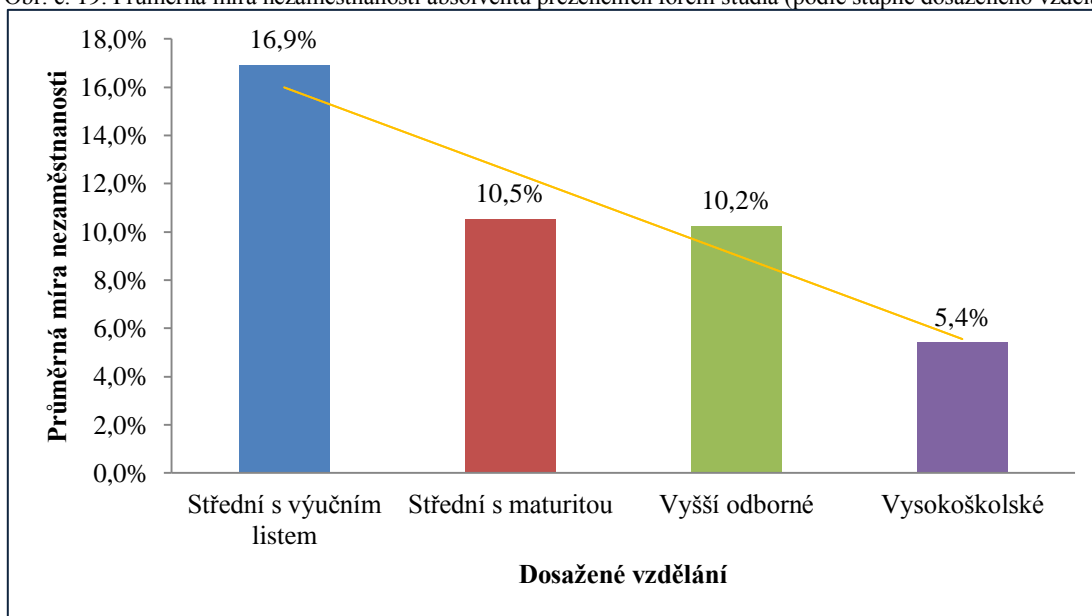
Zdroj: vlastní zpracování, 2011. Data ze zdrojů [3] a [14].

Příchod ekonomické krize znamenal skokový nárůst míry nezaměstnanosti od roku 2008. Nejvíce byli ovlivněni absolventi nejnižších stupňů vzdělání. Míra nezaměstnanosti absolventů učňovských oborů se v roce 2009 vůči předchozímu roku téměř zdvojnásobila. Rok nato se zvýšila o dalších 44 procent. Po největším poklesu tak následoval nejvyšší nárůst míry nezaměstnanosti absolventů tohoto stupně vzdělání. To značí velikou citlivost těchto absolventů na ekonomickou situaci v zemi. U maturitních oborů se míra nezaměstnanosti vůči předchozím rokům zvýšila o 35 procent v roce 2009 a o dalších 42 procent v roce 2010. U oborů vyšších odborných škol to byl 14% nárůst v prvním roce po nástupu krize a 31% nárůst v roce 2010. U vysokoškolských absolventů se pak míra nezaměstnanosti meziročně zvýšila o 21,5 procent v roce 2009 a téměř o polovinu v dalším roce.

5.3 Vztah mezi nezaměstnaností a dosaženým stupněm vzdělání

Z dlouhodobého hlediska, stejně tak jako ze zkušeností z většiny evropských zemí, je zřejmé, že možnosti získání zaměstnání jsou přímo úměrné dosažené úrovni vzdělání. Nepřímo závislá je pak na úrovni vzdělání míra nezaměstnanosti. Jak bylo vidět v obrázku č. 18, poměr měr nezaměstnanosti absolventů jednotlivých stupňů vzdělání byl v čase přibližně konstantní. Pro znázornění závislosti míry nezaměstnanosti absolventů na nejvyšším dosaženém vzdělání budou použity průměrné hodnoty měr nezaměstnanosti od roku 2001 do roku 2010. Daná závislost je znázorněna v obrázku č. 19.

Obr. č. 19: Průměrná míra nezaměstnanosti absolventů prezenčních forem studia (podle stupně dosaženého vzdělání)

Zdroj: vlastní zpracování, 2011

Na vodorovné ose se nacházejí kategorie vzdělávání seřazené vzestupně od nejnižšího stupně vzdělání. Hodnoty průměrných měr nezaměstnanosti absolventů jednotlivých stupňů vzdělání byly pro jednoduchost proloženy přímkou. Ta názorně potvrzuje hypotézu nepřímé závislosti míry nezaměstnanosti na nejvyšším dosaženém vzdělání. V tomto případě se jedná o nepřímou lineární závislost, jejíž koeficient korelace má hodnotu $-0,95$, takže lze říci, že zvolená lineární funkce byla dostatečná k vyjádření této závislosti.

Jak bylo popsáno v úvodu této kapitoly, vývoj míry nezaměstnanosti absolventů výrazně ovlivnila světová hospodářská krize. Po pěti letech se tak v roce 2008 začaly počty nezaměstnaných absolventů zvyšovat a dá se očekávat, že tento rostoucí trend jejich počtů bude v nejbližších letech pokračovat. Klíčové je, aby trh zvládl absorbovat většinu nových absolventů alespoň do jednoho roku po ukončení studia (absolvent nezaměstnaný déle než 5 měsíců je již označován jako dlouhodobě nezaměstnaný). Bude-li totiž růst podíl dlouhodobě nezaměstnaných lidí ve společnosti, představuje to pro ni značné riziko. Mohou se objevit projevy sociální nespokojenosti a nedůvěra v demokratický systém. Zasáhne-li pak vyšší míra dlouhodobé nezaměstnanosti jen některá odvětví, poklesnou počty žáků vstupujících do příslušných oborů vzdělání, což může představovat další riziko. Dojde-li totiž k náhlému oživení těchto odvětví, bude patrný značný nedostatek kvalifikovaných absolventů odpovídajících škol. Bude-li se v tomto případě jednat o odborné obory (zakončené například výučním listem), bude jejich nedostatek znamenat extrémní snížení míry jejich nezaměstnanosti, která tak může být nižší než u absolventů vyšších stupňů vzdělání. Může tak dojít k porušení nepřímé závislosti mezi mírou nezaměstnanosti a nejvyšším dosaženým vzděláním prokázané v této kapitole.

6 Závěr

Současná situace v českém školství se nese ve znamení rostoucího počtu studentů vysokých škol, který však nedoprovází odpovídající růst veřejných výdajů na školství. Ve srovnání s celou Evropskou unií jsou u nás tyto výdaje podprůměrné. V oblasti primárního a sekundárního vzdělávání se počty studentů vlivem populačního poklesu pozvolna snižují. Důležité je, že se zde struktura absolventů mění směrem k vyšší vzdělanostní úrovni. Mladiství pouze se základním vzděláním nebo bez vzdělání jsou v současnosti spíše výjimkou. Samotné vyšší dosažené vzdělání však automaticky nezaručuje lepší znalosti a dovednosti absolventů. V současnosti hlavně zaměstnavatelé vnímají situaci vzdělávacího systému z hlediska kvality jako velmi neuspokojivou a dožadují se zásadních změn na úrovni terciárního vzdělávání.

V současné době probíhá v českém školství celá řada změn a mnoho dalších je plánováno v nejbližších letech. Již od roku 2005 se zavádí projekt Europassu, který má usnadnit v rámci EU uplatnění občanů v novém pracovním či studijním prostředí na úrovni odpovídající jejich kvalifikaci a dovednostem. Do září 2012 má být dokončena Školská reforma primárního a sekundárního vzdělávání. Ta spočívá ve zrušení společných osnov pro všechny školy a zavedení rámcových vzdělávacích programů. Další změnou je zavádění nové maturitní zkoušky – tzv. Státní maturity, jež byla započata ve školním roce 2010/2011. Jejím cílem je zajistit objektivitu, srovnatelnost výsledků a užitečnost maturitních zkoušek. V oblasti terciárního vzdělávání je během let 2008-2013 plánováno zrealizovat sedm významných projektů, které se souhrnně označují jako Individuální projekty národní. Jejich cílem je podpora, rozvoj, restrukturalizace, hodnocení terciárního vzdělávání v České republice a jeho zapojení do mezinárodního kontextu. V rámci těchto projektů by do konce tohoto roku měla být uskutečněna reforma terciárního vzdělávání, která byla zahájena již koncem ledna 2009 projednáním Bílé knihy terciárního vzdělávání Vládou České republiky.

Ve třetí kapitole jsem popsal vzdělanostní úroveň zaměstnaných v České republice, a to ze čtyř pohledů. Nejprve jsem porovnal věkové složení zaměstnaných s určitou úrovní vzdělání v ČR v letech 2000 a 2010. Z porovnání vyplývá zvyšování podílu vysokoškolsky vzdělaných lidí v populaci. Další pohled nabídl stejné srovnání se zeměmi EU15, a to s údaji za rok 2010. Díky příznivému vývoji vzdělanostní struktury

během posledních let, vycházela ČR v tomto srovnání velmi podobně jako země EU15, v některých oblastech dokonce výrazně lépe. Z pohledu změny vzdělanostní struktury zaměstnaných určitých věkových skupin v roce 2010 proti roku 2000 opět došlo ke zvýšení vzdělanostní úrovně. Vzrostl zejména podíl terciárně vzdělaných zaměstnanců, což bylo důsledkem rostoucích požadavků na trhu práce, které se staly motivací k dosahování vyššího stupně vzdělání. Poslední pohled opět srovnával ČR a EU15 v roce 2010. Ze srovnání vyplývá, že podíl zaměstnaných s vyšším než základním vzděláním byl v ČR mnohem vyšší než ve státech EU15. Naopak podíl zaměstnanců s terciárním vzděláním byl u nás v roce 2010 ve všech věkových kategoriích stále ještě nižší než průměr zemí EU15.

V analýze vývoje vzdělanostní úrovně v ČR byla užitečná zejména teorie časových řad. Analyzoval jsem vývoj jednotlivých stupňů vzdělávání pomocí několika vybraných ukazatelů ve snaze poukázat na měnící se kvalitu vzdělávání. Podrobně jsem rozebral počty škol, učitelů, studentů, absolventů a cizinců v českém školství v jednotlivých letech podle různých hledisek.

Největší změny v oblasti vzdělávání se odehrály u počtů studentů škol. Vlivem populačního poklesu se počty žáků základních škol snížily během posledních osmi let o cca 250 tisíc. Naproti tomu počty studentů v terciárním vzdělávání se enormně zvýšily. Tyto měnící se počty se podepsaly také na kvalitě vzdělávání. Nejdrastičtější nárůst počtu studentů připadajících na jednu školu byl jasně patrný u vysokých škol. Podobně zde vzrostl počet studentů připadajících na jednoho učitele.

Analýza počtů absolventů škol v jednotlivých letech ukázala, jak se zlepšuje vzdělanostní úroveň. Během poslední dekády vzrostl podíl absolventů maturitních oborů vůči oborům nematuritním o 10%. Ve stejném období vzrostly počty absolventů vysokých škol cca 2,5 krát. Vzdělanostní úroveň se tedy z hlediska struktury absolventů škol zvyšuje. Budeme-li ji však chápat jako úroveň (kvalitu) vzdělání, pak situace není zdaleka tak pozitivní. Zjistil jsem, že kvalita absolventů středních škol a bakalářských studijních programů klesá. Jedním ze signálů, které to naznačují, je rostoucí úspěšnost uchazečů o vzdělání u přijímacích zkoušek, přičemž není pozorován rostoucí podíl těch, kteří studium nedokončí. Snížila se tak nejen náročnost přijímacích zkoušek, ale také celého studia. Další ukazatel, který souvisí s úrovní kvality vzdělávání v ČR, je vývoj veřejných výdajů na školství. Ten se od roku 2001 pozvolna zlepšoval až do roku 2008,

kdy se situace vlivem hospodářské krize zhoršila. Podíl těchto výdajů na hrubém domácím produktu se však v tomto období téměř neměnil, takže největší vliv na tento ukazatel měly počty studentů ve vzdělávání.

K ohodnocení možností uplatnění absolventů středních a vysokých škol byly použity ukazatele počtů těchto absolventů a počtů nezaměstnaných absolventů. Z nich jsem následně vypočítal míru nezaměstnanosti jako hlavní ukazatel s největší vypovídající schopností. Čím nižší je míra nezaměstnanosti absolventů, tím lepší je jejich uplatnění na trhu práce.

Analýza absolventů škol prokázala, že se míra nezaměstnanosti absolventů škol ve všech stupních vzdělávání od roku 2003 postupně snižovala. Tento pokles byl zastaven v roce 2008 příchodem hospodářské krize, který znamenal skokový nárůst míry nezaměstnanosti absolventů v tomto roce. Vývoj statistických údajů naznačuje, že trend míry nezaměstnanosti bude mít v nejbližších letech stále rostoucí charakter. Nejvíce byli krizí ovlivněni absolventi nejnižších stupňů vzdělání, jejichž citlivost na ekonomickou situaci v zemi byla největší. Analýzou míry nezaměstnanosti absolventů jsem rovněž prokázal, že míra nezaměstnanosti nepřímo závisí na nejvyšším dosaženém vzdělání.

Z poznatků zjištěných v této práci vyplývá, že se vzdělanostní úroveň v České republice zvyšuje. Naopak úroveň školství z hlediska kvality absolventů (zejména středních a vysokých škol) v posledních několika letech poklesla. Jaký vliv na tyto ukazatele bude mít zavádění nových projektů a reforem v českém školství, ukáže až čas.

7 Seznam tabulek a obrázků

7.1 Seznam tabulek

Tab. č. 1: Vývoj počtu škol jednotlivých kategorií vzdělávání	30
Tab. č. 2: Vývoj počtu učitelů podle jednotlivých druhů škol.....	31
Tab. č. 3: Vývoj počtu studentů podle jednotlivých druhů škol.....	31
Tab. č. 4: Vývoj počtu absolventů (podle oborů)	34
Tab. č. 5: Vývoj počtu cizinců na našich školách.....	38
Tab. č. 6: Meziroční procentní změny míry nezaměstnanosti absolventů prezenčních forem studia (podle druhu školy)	48

7.2 Seznam obrázků

Obr. č. 1: Skladba zaměstnaných dle vzdělání a věku v letech 2000 a 2010 v ČR	26
Obr. č. 2: Skladba zaměstnaných dle vzdělání a věku v roce 2010 v ČR a EU15.....	27
Obr. č. 3: Změna vzdělanostní struktury zaměstnaných v letech 2000 a 2010 v ČR.....	28
Obr. č. 4: Vzdělanostní struktura zaměstnaných v roce 2010 v ČR a EU15.....	28
Obr. č. 5: Průměrné počty studentů připadající na 1 školu (podle druhů škol)	32
Obr. č. 6: Průměrné počty studentů připadající na 1 učitele (podle druhů škol)	33
Obr. č. 7: Vývoj struktury absolventů středních škol (maturitní x nematuritní obory) ..	34
Obr. č. 8: Vývoj struktury absolventů vysokých škol (bakalářské x magisterské x doktorské studijní programy)	35
Obr. č. 9: Procentní úspěšnost uchazečů o vzdělání u přijímacích zkoušek (podle druhu školy)	36
Obr. č. 10: Vývoj procentního podílu studentů, kteří se učili alespoň 1 cizí jazyk (podle typu školy)	38
Obr. č. 11: Vývoj procentního podílů cizinců studujících na českých školách (podle typu školy)	39

Obr. č. 12: Vývoj veřejných výdajů na školství (v mld. Kč)	40
Obr. č. 13: Vývoj veřejných výdajů na 1 žáka ve stálých cenách roku 2000 (v Kč)	41
Obr. č. 14: Vývoj podílů jednotlivých oblastí vzdělávání na celkových výdajích na školství	42
Obr. č. 15: Vývoj počtu nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých (v tisících) ...	44
Obr. č. 16: Vývoj počtu absolventů prezenčních forem studia (podle druhu školy)	45
Obr. č. 17: Vývoj počtu nezaměstnaných absolventů prezenčních forem studia (podle druhu školy)	46
Obr. č. 18: Vývoj míry nezaměstnanosti absolventů prezenčních forem studia (podle druhu školy)	47
Obr. č. 19: Průměrná míra nezaměstnanosti absolventů prezenčních forem studia (podle stupně dosaženého vzdělání)	49

8 Seznam použitých symbolů a zkratk

1. CERMAT – Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání
2. ČR – Česká republika
3. EHEA – European Higher Education Area – Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání
4. EU – Evropská unie
5. EU15 – Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko a Velká Británie.
6. E-CV – Europass-životopis
7. E-DD – Europass-dodatek k diplomu
8. E-DO – Europass-dodatek k osvědčení
9. E-JP – Europass-jazykový pas
10. E-M – Europass-mobilita
11. HDP – Hrubý domácí produkt
12. IPn – Individuální projekty národní
13. MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
14. MZ – Maturitní zkouška
15. NEC – National Europass Centre – Národní centrum Europass
16. RVP – Rámcové vzdělávací programy
17. RVP OV – Rámcové vzdělávací programy pro odborné vzdělávání
18. SŠ – Střední škola
19. ŠVP – Školní vzdělávací programy
20. ÚIV – Ústav pro informace ve vzdělávání
21. VaVal – Systém výzkumu, vývoje a inovací
22. VOŠ – vyšší odborná škola
23. VŠ – vysoká škola
24. ZŠ – Základní škola

9 Seznam použité literatury

Literatura:

[1]. HINDLS, R., HRONOVÁ, S., SEGER, J. et al. *Statistika pro ekonomy*. 8. Vydání, Praha: Professional Publishing, 2007, ISBN 978-80-86946-43-6.

[2]. MACEK, J., FISCHER, J., POTŮČKOVÁ, Č. et al. *Ekonomická a sociální statistika*. ZČU Plzeň, 2008, ISBN 978-80-7043-642-4.

Elektronické dokumenty a internetové zdroje:

[3]. BURDOVÁ, J., CHAMOUTOVÁ, D. *Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2010*. [online] Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2010, [cit. 2011-05-06] Dostupné na [www: <http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/NZabs_duben2010_pro_www.pdf>](http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/NZabs_duben2010_pro_www.pdf)

[4]. MATĚJŮ, P., JEŽEK, F., MÜNICH, D. et al. *Bílá kniha terciárního vzdělávání*. [online] Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2009, [cit. 2011-06-03] Dostupné na [www: <http://www.msmt.cz/file/155_1_1/download/>](http://www.msmt.cz/file/155_1_1/download/)

[5]. VOJTĚCH, J., CHAMOUTOVÁ, D. *Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii*. [online] Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2011, [cit. 2011-06-15] Dostupné na [www: <http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/VYVOJ2010_pro_www2.pdf>](http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/VYVOJ2010_pro_www2.pdf)

[6]. *Boloňský proces*. [online] Praha: MŠMT, 2011, Aktualizace 19.4.2011, [cit. 2011-04-19] Dostupné na [www: <http://www.bologna.msmt.cz/>](http://www.bologna.msmt.cz/)

[7]. *Český statistický úřad*. [online] Praha: Český statistický úřad, 2011, Aktualizace 20.9.2011, [cit. 2011-09-20] Dostupné na [www: <http://www.czso.cz/>](http://www.czso.cz/)

[8]. *Europass Česká republika*. [online] Europass, 2011, Aktualizace 26.4.2011, [cit. 2011-04-26] Dostupné na [www: <http://www.europass.cz/>](http://www.europass.cz/)

[9]. *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí*. [online] 2011, Aktualizace 18.8.2011, [cit. 2011-08-18] Dostupné na [www: <http://portal.mpsv.cz/>](http://portal.mpsv.cz/)

[10]. *Investice do rozvoje vzdělávání*. [online] Praha: MŠMT, 2011, Aktualizace 17.5.2011, [cit. 2011-05-17] Dostupné na [www: <http://www.reformy-msmt.cz/>](http://www.reformy-msmt.cz/)

- [11]. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [online] 2011, Aktualizace 15.6.2011, [cit. 2011-06-15] Dostupné na www: <<http://www.msmt.cz/>>
- [12]. *Národní ústav odborného vzdělávání*. [online] Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2011, Aktualizace 24.5.2011, [cit. 2011-05-24] Dostupné na www: <<http://www.nuov.cz/>>
- [13]. *Nová maturita*. [online] Praha: Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání, 2011, Aktualizace 12.4.2011, [cit. 2011-04-12] Dostupné na www: <<http://www.novamaturita.cz/>>
- [14]. *Statistické ročenky školství v ČR*. [online] ÚIV, 2011, Aktualizace 3.10.2011, [cit. 2011-10-03] Dostupné na www: <<http://www.uiv.cz/clanek/512/1857/>>
- [15]. *Ústav pro informace ve vzdělávání*. [online] 2011, Aktualizace 27.9.2011, [cit. 2011-09-27] Dostupné na www: <<http://www.uiv.cz/>>

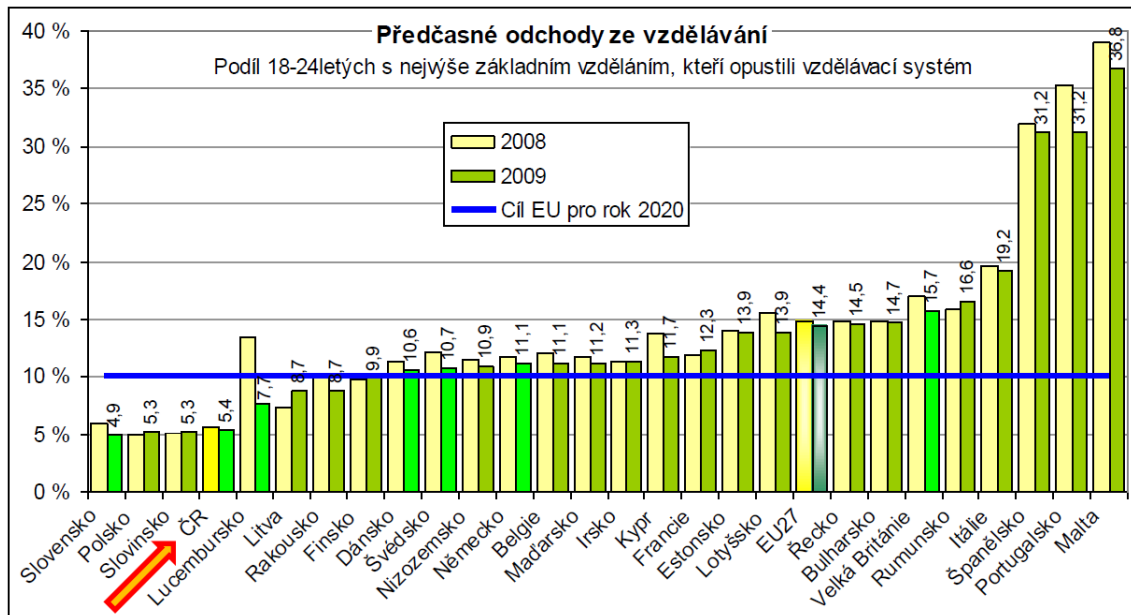
10 Seznam příloh

Příloha A: Předčasné odchody ze vzdělávání v roce 2008 a 2009 v ČR a státech EU

Příloha B: Vývoj počtu nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých (2006-2010)

Příloha A:

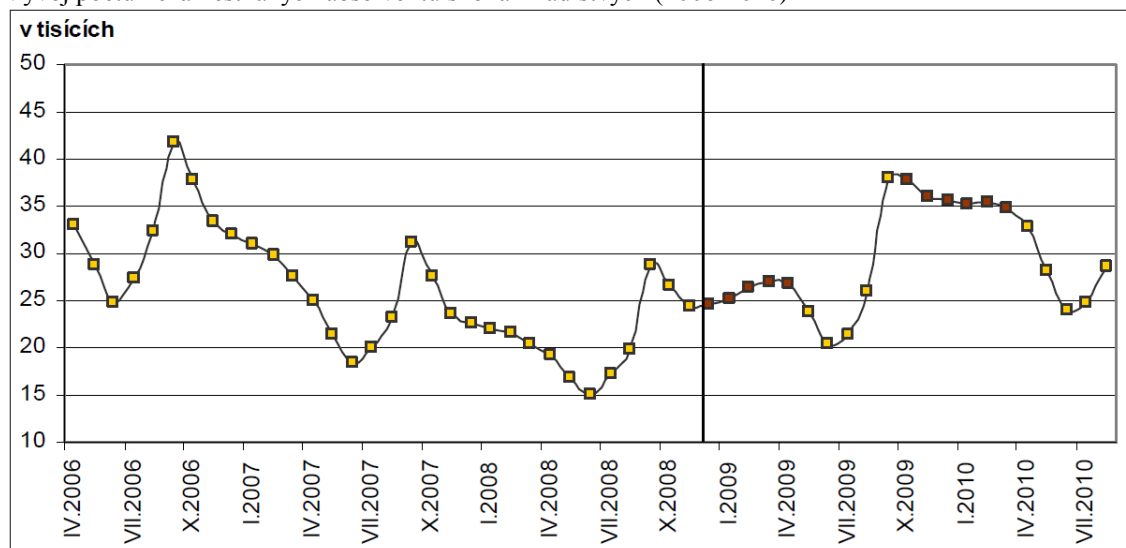
Předčasné odchody ze vzdělávání v roce 2008 a 2009 v ČR a v členských státech EU

Zdroj: [5, s. 45]

Příloha B:

Vývoj počtu nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých (2006-2010)

Zdroj: [3, s. 7]

Abstrakt

BÁNI, P. *Sociální statistika – Školství a vzdělanostní úroveň*. Bakalářská práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 59 s., 2011

Klíčová slova: nezaměstnanost absolventů škol, školství, vzdělanostní úroveň

Předložená práce je zaměřena na vývoj školství a vzdělanostní úrovně v České republice během posledních deseti let. Byl analyzován vývoj kvality školství, jelikož jeho kvalita ovlivňuje životní úroveň celé společnosti. Zkoumáno bylo také měnící se uplatnění absolventů škol na trhu práce a vztah jejich míry nezaměstnanosti s dosaženým stupněm vzdělání. V řešení bylo využito zejména teorie časových řad, která nejlépe popisuje vývoj zkoumaných ukazatelů. Z práce vyplývá, že se vzdělanostní úroveň v České republice zvyšuje, ale kvalita absolventů škol naopak klesá.

Abstract

BÁNI, P. *Social statistic - Education and educational level*. Bachelor thesis. Pilsen: Faculty of economics at University of West Bohemia in Pilsen, 59 p., 2011

Key words: education, educational level, unemployment of graduates

This thesis is focused on the development of education and level of education in the Czech Republic during the last ten years. There was analyzed the development of education quality in this project, because it affects the quality of living standards across society. Changing exercise of school graduates in the labor market and the relationship of their unemployment level with degree of education was researched too. Especially the theory of time series was used in the solution, because it is the best way to describe the development indicators examined. This work shows that the level of education in the Czech Republic is increasing, but the quality of graduates is decreasing.